

OLIVECRONA, KNUT

**Om en reform i afseende på de juridiska
studierna och examina vid universitetet i
Upsala.**

Stockholm : Norstedt
1886

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Under
Univ
Upps
(Be)
o

OM EN REFORM

I AFSEENDE PÅ

DE JURIDISKA STUDIERNÄ OCH EXAMINA

VID

UNIVERSITETET I UPSALA

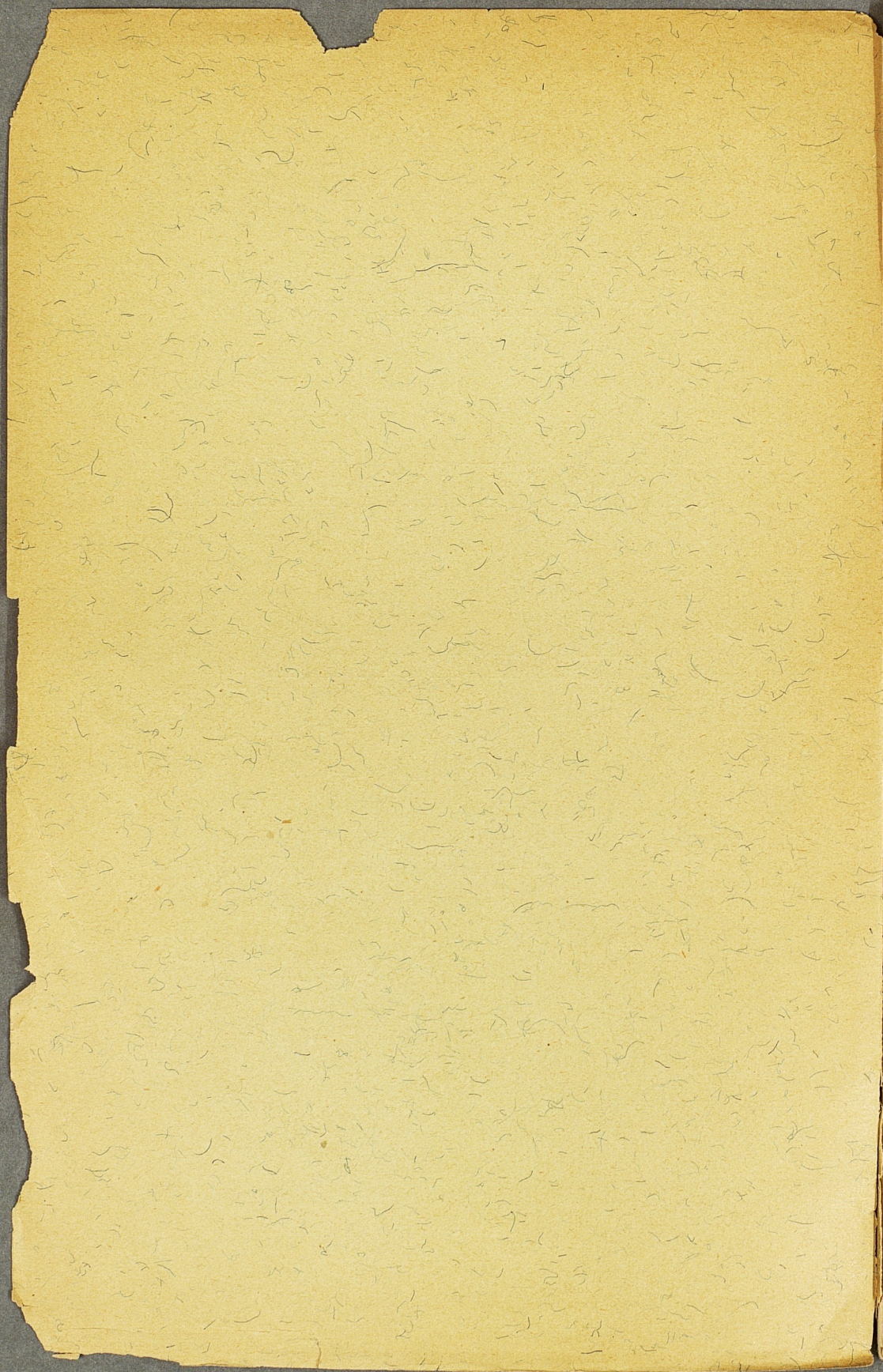
AF

Dr K. OLIVECRONA,
JUSTITIERÅD.

AFTRYCK UR NYTT JURIDISKT ARKIV, AFD. II, ÅRG. 1886.

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

1886

OM EN REFORM

I AFSEENDE PÅ

DE JURIDISKA STUDIERNÄ OCH EXAMINA

VID

UNIVERSITETET I UPSALA

AF

Dr K. OLIVECRONA,
JUSTITIERÅD.

AFTRYCK UR NYTT JURIDISKT ARKIV, AFD. II, ÅRG. 1886.

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

OM HVBETNINGEN

1886

INOM HVBETNINGEN

INOM HVBETNINGEN

INOM HVBETNINGEN

INOM HVBETNINGEN

STOCKHOLM, 1886.

KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INNEHÅLL.

Inledning	Sid. 1.
I.	
Den allt för långt utsträckta studietiden.....	7.
II.	
Orsakerna till den allt för långt utsträckta studietiden.	
§ 1.	
Orsaker att finna, dels hos de studerande sjelfve, dels i de förhållanden, hvarunder de studerande blifvit förberedde för universitetsstudier	17.
§ 2.	
Orsaker, beroende af universitetets lärare	19.
§ 3.	
Orsaker beroende af universitetsstatuterna och examensstadgarna	31.
III.	
Åtgärder, hvarigenom studietiden borde kunna förkortas. Ändamålsenligare anordnande af de juridiska studierna. Kansliexamens upphäfvande	37.

Rättelser.

Sid. 26, r. 10 nfr. står: administrativrätt och statsrätt
läs: administrativrätt, statsrätt m. m.

Inledning.

»De tous les problèmes pédagogiques le plus difficile peut-être est l'organisation des examens: c'est d'elle que dépend en grande partie la manière dont travaillent élèves et professeurs».

*Blondel*¹.

Under de senaste sextio åren hafva upprepade gånger framställts yrkanden om förbättringar af den undervisning, som staten skänker landets söner så väl vid elementarläroverken som ock vid de högsta lärdomssätena, vid rikets begge universitet. Förändringar, man kan säga djupt genomgripande förändringar, hafva vidtagits vid de förra — om till verkligt gagn för det allmänna må lemnas derhän. Äfven universiteten hafva genom för dem utfärdade nya statuter åren 1852 och 1876 underkastats reformer, hvilkas värde ingalunda kan bestridas. Nya sådana torde förestå sedan den af 1874 års s. k. universitetskomité framställda plan till reform af de preliminära examina och hela det juridiska examensväsendet af kongl. Maj:t kommit att pröfvas.

De akademiska myndigheterna hafva sjelfve, vid många tillfällen, oförbehållsamt erkänt behovet af förbättringar i den stadgade ordningen för universitetens verksamhet och kraftigt fram-

¹ *De l'enseignement du Droit dans les Universités allemandes.* Paris. 1885 p. 40.

hållit nödvändigheten så väl af förstärkning af lärarnes antal inom de särskilda fakulteterna som ock af ökad materiell understöd åt vissa vetenskapliga institutioner, hvilka, i saknad af erforderliga medel, icke kunnat verka så gagnande som önskligt varit för den studerande ungdomens undervisande. Huru allvarligt och nitiskt för saken dessa myndigheter härvid gått till väga, huru grundligt hvarje fråga om förbättringar i nämnda hänseenden blifvit behandlad, framgår, bland annat, af de för allmänheten i tryck tillgängliga »*Handlingar rörande adjunkt- och docentinstitutionernas ombildning*»,¹ *underdåniga utlåtanden och yttranden angående ifrågasatt ändring i bestämmelserna för akademiska examina*² samt *underdåniga utlåtanden och yttranden angående läroverkskomiténs den 25 Augusti 1884 daterade betänkande*³. Under den 20 November 1885 har till sist professoren i kemi vid Upsala universitet *P. T. Cleve* uti en till filosofiska fakulteten derstädes ställd skrifvelse uttalat såsom sin åsigt »att så väl undervisningen som examinationssättet inom den filosofiska fakulteten icke vore så ordnade, att de kunde för fakultetens lärjungar medföra allt det gagn, som de borde, samt att följaktligen en reform vore af behovet påkallad», i hvilket afseende han ock framställt förslag till vissa förändringar i den offentliga undervisningen samt anordningen af examina och i sammanhang dermed äfven till åtskilliga ändringar i de för universitetet gällande statuter.

Man kan derföre icke rättvisligen förebrå de akademiska myndigheterna visad obenägenhet för reformer, icke heller med klander i sådant hänseende vända sig emot lärarne vid dessa vårdanstalter för den högsta vetenskapliga odlingen, helst flere bland dem dessutom så väl i tal som i skrift och såsom medlemmar af nationalrepresentationen upprepade gånger påyrkat förbättringar än i ett, än i ett annat afseende för vinnande af mera gynnsamt resultat af den vetenskapliga utvecklingskraft, som bör genomtränga, stärka och leda den akademiska undervisningen.

Man skulle äfven vara orättvis om man icke tacksamt erkände, att så väl regering som rikets ständer och efter 1867 äfven riksdagen behjertat tidens fordringar på reformer af universitetens organisation och verksamhet samt, i sammanhang dermed, deras behof af medel för upprätthållandet af den vetenskapliga odlingen i alla de särskilda forskningsarternas hufvudriktningar. Med för

¹ På uppdrag af lärare vid Upsala universitet utgifna af *E. W. Montan*. Stockholm 1877.

² Stockholm 1883.

³ Stockholm 1885.

ändamålet beviljade statsanslag hafva derföre åtskilliga nya lärostolar inrättats, en väsentlig förändring med adjunks- och docentinstitutionerna blifvit verkställd och frikostiga bidrag till byggnader och de vetenskapliga institutionernas utvidgande och underhåll blifvit lemnade, hvarigenom rikets båda universitet satts i tillfälle att på den vetenskapliga kulturens stora odlingsfält uppträda i en ädel täflan med utlandets bästa högskolor.

Under perioden 1855—65 hördes från många håll ifriga framställningar om, dels Upsala universitets förflyttande till Stockholm, dels universitetets styckande och de medicinska och juridiska fakulteternas öfverförande till hufvudstaden. Dessa framställningar synas likväl snarare hafva haft sitt ursprung från en länge närd önskan att åt Stockholm, fortast möjligt, kunna förvärfva ett universitet eller derstädes åtminstone koncentrera de högsta bildningsanstalterna för blifvande läkare och domare, än från en på grundlig undersökning om förhållandena samt klar uppfattning af universitetets idé hvilande åsigt i detta hänseende. Fullkomligt misskännande ett universitets ändamål att vårda alla de *grundläggande* vetenskaper, som innefattas i vetenskapernas stora system, såsom ett organiskt helt, hade äfven en representant i borgareståndet vid riksdagen 1862—63 väckt ett ytligt motiveradt förslag om Upsala universitets flyttning till hufvudstaden.¹ Förslaget förkastades, såsom man kunde vänta, vid en närmare granskning af rikets ständer. Under de senare åren har man lyckligtvis varit förskonad från dylika omogna förslags framställande till allvarlig behandling. Man har också kommit till annan och bättre åsigt om de åtgärder, som böra vidtagas för att åt hufvudstaden förskaffa en högsta anstalt för vårdandet af den vetenskapliga odlingen, värdig namn af universitet. Jag önskar lifligt, att de bemödanden, som redan blifvit gjorda i ändamål att småningom i Stockholm skapa ett universitet, måtte slutligen leda till en god utgång, öfvertygad som jag är, att vårt land väl behöfver ett tredje universitet, sedan antalet studerande vid universiteten i Upsala och Lund i så hög grad tillväxt, som förhållandet varit under de senare åren. Den rätta platsen måste då för ett sådant

¹ Advokatfiskalen *Ljungberg*. — Uti sin förtjenstfulla, anonymt utgifna skrift: »*Belysning af förslaget om Upsala universitets flyttning till Stockholm*». (Upsala, 1863), har riksdagsmannen för Stockholm *S. A. Hedin* utförligen kriticerat den *Ljungberg*ska motionen. Han säger derom s. 16 »att motionärens tanklöshet är lika stor som hans okunnighet och att bland hans öfriga egenskaper endast lättfärdigheten i maktpåliggande samhällsfrågors behandling kan med de tvenne förstnämnda täfla om främsta rummet».

universitet vara i rikets hufvudstad. Men jag är ock öfvertygad, att, om den redan i Stockholm påbörjade högskolan skall kunna utbilda sig till en sådan organisk förening af fakulteter eller anstalter för vården och utvecklingen af de grundkrafter, som genom kulturen genomtränga och underhålla samhällets andliga livsverk-samhet, måste ock högskolan förr eller senare öfvergå från en *privat* till en *offentlig* eller statsanstalt, understödd af staten, men också kontrollerad af staten och underkastad de af staten för rikets redan varande begge universitet stadgade organiska lagar.

Då jag år 1852 tillträdde lärostolen i Svensk civilrätt och Romersk rätt vid universitetet i Upsala, insåg jag snart de väsentliga bristerna i den juridiska undervisningen vid rikets äldsta universitet, hvilka blott till en del kunnat afhjelpas efter det rikets ständer, genom anslag vid riksdagen 1840—41, från två till fyra ökat antalet af professorer inom den juridiska fakulteten. Under det att jag, under sommarmånaderna 1855 och 1857, företog resor i Danmark, Tyskland, Belgien, Frankrike och Schweiz, besökte jag äfven dessa länders högsta läroanstalter för att på stället taga kännedom om de juridiska studiernas bedrifvande der-städes och methoderna vid undervisningens meddelande m. m. sådant. Då nära samtidigt från åtskilliga håll gjordes yrkanden om Upsala universitets styckande och juridiska fakultetens förflyttande till Stockholm, uttalade jag mig härom i en i början af år 1859 offentliggjord afhandling »*Om den juridiska undervisningen vid universitetet i Upsala och om den juridiska fakultetens förflyttande till Stockholm*», hvaraf innan årets utgång en ny öfversedd och tillökad upplaga påkallades. I denna skrift hade jag framhållit såsom de hufvudsakligaste felen och olägenheterna vid denna undervisning:

1:o *saknaden af särskilda lärare för flera viktiga delar af rättsvetenskapen, hvilka åt de senare kunde odeladt egna sin verksamhet* (s. 27);

2:o *bibehållandet af examen till rättegångsverken, hvaraf studiernas ensidiga riktande på fordringarna för denna examen blifvit en följd* (s. 50);

3:o *bristande plan för studierna* (s. 70); samt

4:o *saknaden af praktiska öfningar för juris studiosi* (s. 77);

Vidkommande dessa af mig för 17 år tillbaka anmärkta fel och olägenheter, bör det erinras, att antalet lärare med fast aflöning sedan dess blifvit väsentligen ökad, så att juridiska fakulteten i Upsala nu mera räknar *fem* ordinarie och *två* extra ordinarie

professorer, hvadan det antal lärare, som jag i min berörda afhandling angifvit såsom nödvändigt för en fullständig och god undervisnings anordnande, eller *åtta* professorer, i det närmaste nu är uppnådt. Hvad som ännu fattas är en särskild professur i rättshistoria, ty att med detta maktpåliggande ämne belasta professorn i Romersk rätt, hvilken, såsom för närvarande är fallet, äfven har att föreläsa öfver den juridiska encyclopædien, kan icke vara ändamålsenligt, enär rättens historia är ett ämne, som ovilkorligen kräfvär, om det riktigt skall tillgodoses, sin egen målsman inom fakulteten. Sällan torde det ock inträffa, att universitetet kan till lärare förvärfva sig en man, hvilken gjort både fäderneslandets rättshistoria och den Romerska rätten till föremål för specialstudier. Under de senare åren hafva *praktiska* öfningar äfven blifvit anställda för att i någon mån inviga de studerande i den praktiska användningen af hvad de inhemtat af rättsvetenskapen. Det torde likväl vara för tidigt att nu uttala ett omdöme, huruvida det med dessa öfningar afsedda ändamål verkligen kan anses vara vunnet. Emellertid länder det alltid den juridiska fakultetens lärare till berömelse, att de med dylika öfningar gjort försök, ehuru framgången i hufvudsaklig mån är beroende af just den personliga handledning, som dervid kan ifrågakomma. I alla händelser torde dylika försök blifva vanskliga företag. Enligt min erfarenhet erhålles den bästa *praktiska* öfning för en ung juris studiosus, om han, under ferietiderna, kan bereda sig tillfälle att få åtfölja en häradshöfding under en tingstur och derunder få biträda vid behandlingen af hvarjehanda tingsgöromål.

Jag anser mig ock böra i hufvudsak vidhålla, hvad jag i nämnda skrift uttalat såsom ett önskningsmål (s. 53) eller »att juris-kandidat-examen *borde vara den enda*, som banade väg till rikets *domstolar* och *högre* tjenster inom statsdepartementen och kollegierna». Men, så länge vid befordran icke tages någon hänsyn till dokumenterade högre theoretiska insigter eller mera omfattande juridiska kunskaper, lär icke någon ändring härutinnan vara att hoppas. Och så gerna jag skulle önska den s. k. hofrättsexamen afskaffad och juris-kandidat-examen allena bibehållen, inser jag till fullo att den förra af dessa examina, under förhanden varande förhållanden, icke kan undvaras. Man får nämligen icke hos flertalet af juris studiosi förutsätta, att de idka studier af kärlek till vetenskaplig forskning, utan man måste tvärtom antaga, att de allena för att förvärfva sig det mått af lagkunskap, som staten uppställt såsom ett oafvisligt villkor för ingående i dess tienst,

sökt inträde vid universitetet. Hofrättsexamen blifver såsom ett kunskapsprof för desse nödvändig. Den måste därför tolereras såsom framtvängad af omständigheternas kraf, och man måste endast tillse att olägenheterna deraf nedbringas så mycket som möjligt. Det är dessutom att befara, att, i händelse den nu skulle afskaffas, följden måhända blefve den, att professorerne *nödgades* sänka sina kunskapsfordringar för juris-kandidat-examen så lågt, att denna senare snart skulle komma att intaga hofrätts-examens plats. Deraf skulle en än större olägenhet uppstå för de juridiska studiernas grundlighet.

Hvad slutligen angår den af mig anmärkta »*bristande plan för studierna*», är detta, tyvärr, ett ganska betänkligt fel, som till en del synes ännu kvarstå och vänta på afhjelpande. Till åttlydnad af föreskriften i § 133 mom. 2 i 1876 års statuter för universitetet, att »genom särskild studiiplan skall närmare bestämmas, huru kandidat- och licentiat-examina böra i förhållande till hvarandra inrättas», har visserligen den juridiska fakulteten i Upsala under den 17 December 1879 afgifvit ett motiveradt yttrande till det schema för studiikursen till juris-kandidat-examen, hvilket fakulteten utarbetat till en »anvisning och ledning för de studerande» och genom tryckpressen låtit komma till deras kännedom. Men då denna anvisning egentligen är afsedd för studerande, som vilja förvärfva sig större juridiska insigter och derom aflägga vittnesbörd i kandidat-examen, står den stora mängden af juris studiosi på det hela taget oberörd af den ifrågavarande vägledningen och idkar därför ganska ofta sina studier lika planlöst som förut. Följden af denna planlöshet skall jag i denna skrift komma att närmare antyda. Dessutom är det att väl märka, att derest de offentliga och enskilda föreläsningarne skola vara ämnade, såsom fakulteten yttrat¹, de förra »att under en mera genomförd framställning af en disciplin eller en del af en sådan *införa den studerande i vetenskapens method*», de senare »att meddela mera öfversigtliga, jemförelsevis *sammanträngda framställningar af särskilda discipliner*», så är den studerande ingalunda mycket hjälpt med anvisningen i den tryckta studiiplanen, så vida icke alla dessa föreläsningar också äro ordnade i det förhållande till hvarandra, att han i sina studier kan följa just den åt honom utstakade ordningen. Men männe dessa offentliga och enskilda föreläsningar i *verkligheten* äro så ordnade att studiiplanen *kan* af hvarje juris

¹ *Plan för de juridiska studierna vid Upsala universitet.* Upsala 1880 s. 13.

studiosus följas och derigenom det åsyftade goda ändamålet ernås? Detta är en fråga, som tarfvar ett allvarligt öfvervägande.

Professor *Cleve* har i sin här ofvan omförmälda skrivelse till filosofiska fakulteten i Upsala anmärkt, »att den *offentliga* undervisningen inom fakultetens begge sektioner saknar allt organiskt sammanhang, eller, med andra ord, är *planlös*», och han tillägger, att, »säkert är, i alla händelser, att, med nu rådande brist på praktisk anordning af den offentliga undervisningen, det blir för fakultetens lärjungar icke möjligt att genom den offentliga undervisningen tillägna sig de kunskaper, som de måste ega för att aflägga examen». Och hvad professor *Cleve* sålunda anmärkt har, utan tvifvel, i viss grad sin tillämplighet äfven på förhållandet med den juridiska undervisningen vid universitetet i Upsala.

I.

Den allt för långt utsträckta studiitiden.

»Man far efter hjernspöken (chiméres), när man genom akademiska studier vill försöka att utrusta fullbildade jurister till domareplatsernas öfvertagande».¹

S. L. Theorell.

För den, som vill utbilda sig till en skicklig och duglig domare eller annan civil embetsman, hos hvilken lagkunskap måste påräknas, är det af synnerligt stor vikt, att i god tid afsluta sina studier och således äfven tidigt kunna beträda banan för praktisk verksamhet. Ungdomsåren mellan 18 och 25 år äro säkerligen för den unge mannen, som ämnar egna sina krafter åt statens tjänst, de mest betydelsefulla, ja, ofta bestämmande för hela hans framtid. Använder han väl dessa år under denna period af lifvet, då hans receptivitet är mest verksam, då hans sinne är varmt och öppet för allt stort, ädelt, rätt och godt, och då hans förhoppningar att länge och framgångsrikt kunna gagna fäderneslandet icke ännu förbleknat, förefinnes ock bästa utsigt att vinna tillfredsställelse för honom sjelf och rika skördar af gagn för det allmänna. Men dessa dyrbara ungdomsår böra användas icke allenast för

¹ *Idéer till en universitets-reform.* Stockholm. 1859. I. s. 31.

inhemtandet af de nödvändiga *theoretiska insigterna*, utan ock, så vidt ske kan, för att förvärfva sig den erforderliga *praktiska vana* att handlägga juridiska ärenden, hvaraf han har behof, så att han, redan vid fyllda 25 år, kan vara färdig att börja *sjelfständigt domareverksamhet*. En ung juris studiosus bör derföre omsorgsfullt *hushålla* så med de nämnda ungdomsåren, att de räcka till icke blott för grundläggandet vid universitetet af hans juridiska kunskaper, utan ock att derjemte lemna tid öfrig för honom att såsom biträde åt domare äfven inhemta praktisk färdighet att behandla domaregöromål. Då nu de fleste, hvilka inskrifvas såsom studerande hos den juridiska fakulteten, torde hafva aflagt sin studentexamen vid 18—20 års ålder, eller, i medeltal vid 19 år, synes deraf följa, att en juris studiosus bör vid 22—23, senast vid 24 år, hafva absolverat sina theoretiska studier för att sedan kunna använda 2 år eller derutöfver, men *allra minst ett år* för vinnande af nödig praktisk skicklighet och erfarenhet, så att han genast, vid uppnådd ålder för erhållande af förordnande att förestå domsaga eller förrätta ting, kan vara dertill erforderligen förberedd.

Enligt min uppfattning böra derföre de akademiska studierna för unga jurister anordnas så, att

1:o för den *högre juridiska examen* (juris-kandidat-examen), deri inbegripen den förberedande juridiko-filosofiska examen, användas *högst* tio läseterminer eller *jem* år, deraf fyra år för de egentligen *juridiska studierna*; samt

2:o för den *lägre juridiska examen* (hofrättsexamen), deri inbegripen den förberedande eller preliminär-examen, sju läseterminer eller *tre och ett halft år*.

Från den tid af 18 år, hvarunder jag beklädt en professur inom den juridiska fakulteten vid universitetet i Upsala, har jag gjort den iakttagelsen, att de, som företrädesvis vunnit framgång på den juridiska banan och ådagalagt största duglighet i sitt kall, hafva *i allmänhet* varit sådane, hvilka på jemförelsevis kort tid afslutat sina theoretiska studier och derigenom tidigt kommit i praktisk verksamhet och i tillfälle att i *erfarenhetens* lärerika skola ytterligare vidga och stadga sina insigter. Hos dem, hvilka åter länge kvarstannat vid universitetet (låt vara att de der ganska flitigt idkat studier) och således *sent* inkommit på den praktiska banan, har ej sällan försports en viss leda vid de många ofta simpla göromål, som den nybörjande juristen måste underkasta sig att förrätta, en slapphet, som efterträdt den ungdomliga verksamhetslusten, samt en nedstämmande modlöshet vid tanken på att vid

fyllda 30 år stå utan några säkra framtidsutsigter, under det att yngre, raskare kamrater öfverallt intagit försteget och kanske redan vunnit betryggad samhällsställning. En man med godt hufvud och goda kunskaper i förening bör visserligen i allmänhet kunna vinna framgång, äfven om han sent börjar praktisk verksamhet, så vida hos honom finnes arbetsförmåga, karaktersfasthet och energi. Men saknas dessa egenskaper, inträffar ej sällan moraliskt nederlag. Missnöjd med sig sjelf och hela världen i anledning af sina svikna förhoppningar, tillskrifver han vanligen samhället och dess institutioner sin felslagna lycka, förlorar arbetslust och vidare håg för den bana, som han beträddt, och inkommer lätt på afvägar. En nu glömd författare har träffande yttrat om sådana, hvilka blifvit likasom afstängda från möjligheten att verka såsom de ursprungligen afsett, att de »söka ett slags tröst uti att tänka öfver staten, att uppsåra de dolda orsakerna till de fenomen, som omgifva dem, och att de snart börja fuska i historiskt, filosofiskt eller politiskt skriftställer; att de någon gång, ehuru ytterst sällan, utbilda sig till skriftställare af värde, och att de vanligast blifva några af dessa agitatorer, hvilka endast önska vända upp och ned på samhället, emedan de vid förändringar hafva allt att vinna, ingenting att förlora». ¹

Att många studerande allt för länge stanna vid universitetet för att idka studier, *icke* af verkligt kunskapsbegär, *icke* af rent vetenskapligt intresse, utan allena för att inhemta ett visst mått af juridiskt vetande för att dermed kunna absolvera en examen, anser jag vara rätt beklagligt och leda till förlust för det allmänna. Icke ett ringa antal intelligenta krafter, hvilka, om de tidigt kommit till användning i praktiken och der kunnat på ett ändamålsenligt sätt utbildas, gå nu ej sällan alldeles förlorade, eller vinna åtminstone icke den utveckling, hvaraf de varit mäktiga, derest de *i rätt tid* härdats och stadgats af erfarenhetens lärdomar. Mången fader eller målsman, som nödgats i 5—6 år bekosta underhåll åt sin son eller myndling för att han vid universitetet skulle aflägga examen till rättegångsverken, har säkerligen med bekymmer frågat sig sjelf, huru det är möjligt att så lång tid skall kunna erfordras för en examen, som dock icke anses vara »rigorosum». Och man vet icke, om man skall kasta skulden till detta menliga förhållande på de studerande sjelfve, på deras lärare eller på de akademiska institutionerna. Det torde dock gifvas personer, som måhända anse antalet af dem jämförelsevis obetydligt, hvilka allt-

¹ Tidskriften *Frey*. 1846. I. sid. 21. Om embetsverken och talangerna.

för *sent* börja sin juridiska praktik. Till närmare upplysning i detta afseende, har jag förskaffat mig officiella uppgifter, som lemna en öferskådlig inblick i förhållandet af den *tid*, som under de senaste 10 åren af de studerande vid Upsala universitet användts för afläggande af så väl juris-kandidat-examen som examen till rättegångsverken och kansli-examen, sedan den *förberedande* examen i alla dessa fall föregått. Dessa uppgifter utvisa ock den *ålder*, som hvar och en examinerad innehaft vid tidpunkten för den juridiska examen, och dermed äfven tiden, då den praktiska banan för honom öppnades.

Tabell I.

Juris-kandidat-examen

har under tioårsperioden, höst-terminen 1876 till och med vårterminen 1886, aflagts af *sextiofem* studerande vid Upsala universitet.

Antal studerande, som aflagt examen	2.	4.	11.	14.	14.	7.	2.	4.	1.	2.	1.	3.	Summa 65 studerande. ¹
De studerandes ålder vid aflagd examen	22 år	23 år	24 år	25 år	26 år	27 år	28 år	29 år	31 år	32 år	33 år	34 år	

Den *tid*, som för dessa studerande förflutit *från* den förberedande examens afläggande *till* juris-kandidat-examen, har utgjort

6 terminer för 2 studerande

7 » » 3 »

8 » » 7 »

9 » » 11 »

10 » » 12 »

11 » » 8 »

12 » » 13 »

14 » » 1 »

16 » » 1 »

18 » » 1 »

19 » » 2 »

20 » » 1 »

21 » » 1 »

22 » » 1 »

27 » » 1 »

Summa 65 studerande.

¹ Af dessa 65 studerande hafva 10 förut aflagt filosofie-kandidat-examen och tre förut promoverats till filosofie-doktorer.

Uti den här ofvan omförmälda, af juridiska fakulteten i Upsala utarbetade, *studioplan* (s. 17), anför fakulteten, att den anser ifrågasvarande examen, om studierna ordentligt bedrifvas enligt samma plan, böra kunna absolveras efter en tid af »fyra år från tiden för afläggandet af den förberedande examen». Men om man betraktar förestående tabell, framgår deraf, att utaf hela antalet 65 juris studiosi, som under de sista 10 åren genomgått studiikursen till juris-kandidat-examen, hafva *endast 12* studerande, således icke fullt *en femtedel* af hela antalet, förmått under den af fakulteten beräknade tiden afsluta sina juridiska studier. Detta förhållande visar tydligen, att antingen har fakulteten utan tillräckligt stöd af erfarenheten uppgjort sin *studiplan*, eller ock, — hvilket är det sannolika —, hafva fakultetens professorer uppställt sina examensfordringar allt för höga, så att flertalet eller *omkring fyra femtedelar* af de studerande icke mäktat att under den beräknade tiden genomgå alla de särskilda läroämnena, som erfordras för examen. Detta synes mig bestyrkas deraf, att 11 studerande behöft 9 läseterminer, 12 studerande 10 terminer, 8 studerande 11 terminer och 13 studerande 12 terminer *eller i medeltal något mer än 5 år för att afsluta sina juridiska studier*. När nu fakulteten äfven antagit att för afläggandet af den förberedande juridikofilosofiska examen tarvas *2 à 3 terminer*, så blir resultatet i verkligheten, att för mängden af dem, som bereda sig till juris-kandidat-examen, hela lärokursen, efter aflagd student-examen, erfordrar i medeltal en tiderymd af *omkring sju år*.

Tabellen visar ock att af de 65 examinerade kandidaterna blott 17 kunnat *före* fyllda 25 år afsluta sina juridiska studier och beträda den praktiska banan. Af de öfriga hafva 14 vid 25 år och 14 först vid 26 år aflagt sin examen samt icke mindre än 20, eller nära *en tredjedel* af hela antalet examinati vid ännu längre framskriden ålder, — ja 3 icke förr än vid 34 år, absolverat en examen, som berättigar dem att inskrifvas i hofrätterna.

Enligt min på långvariga iakttagelser och egen erfarenhet grundade åsigt, synes det mig att, utom de 17 kandidater, som *före 25 år* genomgått sin examen, hafva alla de öfriga kommit *för sent* ut i praktisk verksamhet, dem sjelfve och det allmänna till skada. Det torde härvid dock böra erinras, att bland de i frågasvarande 65 studiosi äfven funnits några, som till följd af sjukdom eller andra omständigheter nödgats uppskjuta afslutandet af sina studier. Ett tiotal torde ock af särdeles håg för vetenskaplig forskning hafva velat använda längre tid för studium af vissa

läroämnen, med afsigt måhända att utbilda sig till framtida lärare vid fakulteten och af sådan orsak fördröjt tiden för examen.¹ Men jag svarar härtill, att då juris-kandidat-examenskursen blott afser *grndläggandet* af goda theoretiska insigter i rättsvetenskapens skilda grenar, blifver det alltid bättre för den, som vill fördjupa sig i någon speciel forskningsart, att göra detta *sedan* han, *efter* aflagd examen, någon tid på erfarenhetens väg fått iakttaga tillämpningen af vårt lands lagar och författningar. Efter en tids domareverksamhet skall han, utan tvifvel, uppfatta desamma från en fastare synpunkt än då han, såsom studerande, ur boken allena hemtade ledning för sitt omdöme. Väggledd af erfarenheten jemte sina egna studier, skall han, i sådant fall, med skärpt blick, vare sig att han går att uppträda, i kathedern såsom akademisk lärare, eller eljest såsom skriftställare, alltid kunna med större säkerhet framställa och lättare försvara sina åsikter och den grund, hvaruppå dessa stödja sig.

Om nu, enligt mitt förmenande, *tidsutdräkten* för den juridiska kursen för afläggandet af juriskandidat-examen är, under nuvarande förhållanden, i allmänhet *för lång*, och bestämdt längre än fakulteten i sin studieplan beräknat, så visar sig saken ingalunda bättre i afseende på hofrättsexamen. Detta blifver tydligt af följande

Tabell II.

Hofrättsexamen har under *tioårsperioden*, höstterminen 1876 till och med vårterminen 1886, aflagts vid Upsala universitet af tillsammans *ett-hundranittiofyra studerande*.²

Antal studerande, som aflagt examen.....	3.	14.	26.	40.	35.	23.	21.	12.	10.	4.	4.	1.	1.
De studerandes ålder vid aflagd examen.....	21 år	22 år	23 år	24 år	25 år	26 år	27 år	28 år	29 år	30 år	31 år	33 år	37 år

¹ Riktigt anmärker *H. von Sybel*: »Es ist nicht erforderlich, wie es gar nicht möglich ist, dass ein junger Mann in sechs bis acht Semestern den ganzen Umfang seiner Wissenschaft gleich gründlich aus den letzten Quellen mit vollen Litteraturkenntniss studire. Ein solches encyclopädisches Bestreben würde umgekehrt in die Breite statt in die Tiefe, zur Oberflächlichkeit statt Gründlichkeit führen». (*Die deutschen Universitäten, ihre Leistungen und Bedürfnisse*. Bonn 1874. s. 17.)

² Af dessa 194 studerande hafva 9 förut aflagt filosofie-kandidat-examen. 1 promoverats till filosofie doktor och 1 under flere år varit ordinarie länsman.

Den *tid*, som för desse studerande förflutit,¹ *efter* aflagd förberedande examen *intill* hofrättsexamen, har utgjort

4	terminer för	6	studerande,
5	»	7	»
6	»	23	»
7	»	29	»
8	»	54	»
9	»	14	»
10	»	25	»
11	»	14	»
12	»	6	»
13	»	1	»
14	»	7	»
15	»	1	»
16	»	3	»
17	»	1	»
18	»	2	»
25	»	1	»

Summa 194 studerande.

Af denna tabell vinner läsaren följande upplysningar, nämligen
1:o) att af 194 studerande endast 67, eller omkring *en tredjedel* af hela antalet, mäktat att *före* fyllda 25 år aflägga hofrättsexamen;

2:o) att af nämnda 194 studerande icke mindre än 105, eller *mer än halfva antalet*, *först* vid fyllda 25 till 30 år förmått nöjaktigt genomgå den föreskrifna studiikursen för i fråga varande examen;

3:o) att af samma 194 studerande *endast 36*, således *icke fullt en femtedel af hela antalet*, kunnat aflägga examen på kortare tid än 2 till 3 år; samt

4:o) att deremot för 29 studerande erfordrats $3\frac{1}{2}$ år, för 54 studerande 4 år, för 14 studerande $4\frac{1}{2}$ år och för 25 studerande 5 år, — således att för 122 studerande eller för *mer än halfva antalet* har kräfts en studiitid från $3\frac{1}{2}$ till 5 år — oberäknadt den tid, som tagits i anspråk för afläggande af præliminär-examen, eller 6 månader till 1 år.

De fakta, som tabellen sålunda gifver vid handen, äro visserligen upplysande, i det att de ådagalägga att blott *en tredjedel* af

¹ I flera fall förklaras den förlängda studiitiden af nödtvungen frånvaro från universitetet, sjukdom m. m., som kunnat vålla afbrott i studierna.

de juris studiosi, som genomgått den mindre juridiska examen, utkomma i det praktiska lifvet i så god tid, att de hinna förvärfva sig någon erfarenhet och expeditionsvana för att vid fyllda 25 år genast kunna börja en sjelfständig verksamhet såsom domare. Man finner ock, bedräfligt nog, att *mer än halfva antalet* först i den begynnande mannaåldern, *mellan 25 till 30 år*, lemna universitetet för att *börja* inhemta, hvad de flera år förut bort hafva inhemtadt af erfarenhet och vana vid handläggning af domaregöromål. Icke underligt är det derföre, att ganska många af dessa i en allt för framskriden ålder sig befinnande ämnessvenner på den juridiska banan, — vid en tidpunkt af lifvet, då mannen lifligt känner behovet af att skapa sig en sjelfständig verksamhet och ett eget hem, — finna det odrägligt tungt och motbudande att under flere år tjena såsom biträden åt domare på landsbygden eller till en början syssla med triviala saker i hofrätterna. De tröttna snart, då den ungdomliga verksamhetsifvern icke längre lifvar dem. Arbetshägen afsvalnar småningom och många bland dem, hvilka, om de i tillräckligt god tid inkommit på den praktiska banan, i stället för att vistas vid universitetet, skulle hafva kunnat utbilda sig till skickliga och dugliga embetsmän, kasta sig modfälda in på andra vägar för att söka sin utkomst.

Man torde böra erinra sig att i större delen af Tyskland, i Frankrike, i England, i Danmark och i Norge upptager den juridiska studiikursen i regeln endast *tre* år.¹ Icke utan skäl frågar man sig sjelf efter orsaken, hvarföre de juridiska studierna i Sverige skola erfordra *längre* tid än annorstädes, helst som till nu i fråga varande examen de svenska juristerna icke behöfva använda tid för inhemtande af insigter i Romersk rätt. Vid en jemförelse med hvad sålunda eger rum i utlandet, kan man derföre icke underlåta att göra den reflexionen, att *något* måste förefinnas i anordningen af den juridiska undervisningen vid de svenska universiteten, hvilket föranleder det abnorma förhållandet, att de juridiska studierna upptaga en oskäligt utsträckt tid. Och det är detta *något*, som bör utforskas.

Under det att den juridiska fakulteten i Upsala i sin af mig här ofvan åberopade, år 1879 utarbetade, »*Plan för de juridiska studierna*» föreställt sig, att den för juris-kandidat-examen anordnade lärokursen borde kunna medhinnas »under en tid af *fyra* år från

¹ I Frankrike beräknas för juris-doktorsgraden 4 studiiår samt derutöver tid för utgifvandet af en afhandling (thèse), som inför Faculté de Droit skall försvaras.

tiden för afläggandet af den förberedande examen» (s. 17) och »att en i någon mån kortare tid måste beräknas för kursen för embetsexamina» (s. 16), så ådagalägger ofvanstående tabell II tydligen att härvid en missräkning egt rum. Ty af de i tabellen upptagne examinerade 194 studiosi hafva blott 65 eller ungefär en tredjedel af hela antalet förmått att på något kortare tid än fyra år afsluta sina studier. Det vida öfvervägande antalet har sett sig nödsakadt att använda hela 4—5 år, ja, rätt många studerande ännu längre tid, för att absolvera hofrätts-examen, — hvilket alltså medfört en icke obetydlig tidsutdrägt utöfver hvad fakulteten antagit.

Det gifves äfven en annan juridisk examen, en embetsexamen, som fått namnet kansliexamen, emedan den öppnar tillträde till konungens kansli eller statsdepartementen. Studiämnen för denna examen äro få, nämligen endast Svensk *civilrätt*, *administrativrätt*, *statsrätt* och *nationalekonomi*. Jemförelsevis få äro ock de studerande, hvilka åtnöja sig med ett så ringa mått af juridiska insigter, som denna examen påfordrar. Men äfven här finner man för studierna af dessa fyra läroämnen en i flera fall oskäligt lång tid använd och att de fleste studerande först vid eller efter fyllda 25 år aflägga en examen, som bereder dem tillfälle till praktisk verksamhet. Detta visar sig af följande

Tabell III.

Kansliexamen har under *tioårsperioden*, höstterminen 1876 till och med vårterminen 1886, aflagts vid Upsala universitet af tillsammans *tjugusju studerande*.

Antal studerande, som aflagt examen	2.	4.	6.	5.	3.	2.	2.	1.	2.	Summa 27 studerande. ¹
De studerandes ålder vid aflagd examen	22 år	23 år	24 år	25 år	26 år	27 år	28 år	29 år	31 år	

Den *tid*, som för desse studerande förflutit *efter* aflagd förberedande examen *intill* kansliexamen, har utgjort

¹ Af dessa hafva 2 förut undergått filosofie-kandidat-examen och 7 derjeme (före eller efter kansliexamen) hofrättsexamen.

4	terminer för	4	studerande,
5	»	2	»
6	»	6	»
7	»	2	»
8	»	2	»
9	»	3	»
10	»	2	»
11	»	2	»
12	»	1	»
13	»	1	»
16	»	2	»

Summa 27 studerande.¹

Vid en blick på denna tabell finner man genast

1:o) att af hela antalet studerande (27) endast 12 eller icke fullt hälften före fyllda 25 år aflagt kansliexamen;

2:o) att 12 studerande icke förr än mellan 25—29 års ålder undergått denna examen; samt

3:o) att endast 4 studerande genomgått kansliexamenskursen under 4 terminer eller 2 år, hvaremot 2 användt dertill 5 läseterminer, 6 likaledes 6 läseterminer, 2 7 läseterminer samt alla de återstående 13 studerande eller nära halfva antalet af samtliga, som undergått i fråga varande examen, icke afslutat sin studiikurs förr än 8 läseterminer eller mera förflutit efter det att den förberedande examen blifvit absolverad.²

Hvad slutsats kan väl dragas deraf

att studiitiden för hofrättsexamen upptager i allmänhet 4—5 år (ej sällan längre tid) och studiitiden för kansliexamen likaledes 3—4 år, samt

att flertalet af unga jurister allt för sent eller först efter fyllda 25 år begynna sin praktiska bana, om icke att väsentliga fel i afseende på undervisning och examina måste existera, hvilka både för de studerandes egen skull och det allmännas påkalla att snarligen afhjelpas.

Men huru afhjelpa dessa fel?

¹ För de i förestående trenne tabeller införda statistiska uppgifter står författaren i förbindelse hos akademie docenten, notarien vid juridiska fakulteten i Upsala dr *Hugo Blomberg*, hvilken beredvilligt gått honom tillhanda med upplysningar i ämnet.

² Härvid bör dock anmärkas att några innehafvare af von Hartmansdorffska riddarhusstipendiet efter undergången hofrättsexamen äfven aflagt kansliexamen för att så mycket längre få åtnjuta samma stipendium.

Ja, låtom oss först undersöka *orsakerna* till den i vårt land så långt utsträckta studiitiden vid universitetet. Känner man dem riktigt, torde botemedlen sedan kunna utfinnas. Jag vill söka angifva några af dessa orsaker och sedan jag anfört dem, skall jag vördsamt underställa de sakkunniges pröfning de åtgärder, som jag, på grund af vunnen erfarenhet under den tid, som jag dels innehaft en lärostol vid juridiska fakulteten i Upsala, dels utöfvat domarembetet, anser mig kunna förorda till användning vid genomförandet af en, enligt min tanke, oundgängligen nödig reform med hänseende till de juridiska studierna och examina.

II.

Orsakerna till den allt för långt utsträckta studiitiden.

Orsakerna äro flere och de samverka hvar i sin mån till det ogynsamma förhållandet, hvarpå jag i det föregående fästat läsarens uppmärksamhet. De äro, enligt min öfvertygelse hufvudsakligen att söka

- 1:o) hos de studerande;
- 2:o) hos deras lärare; samt
- 3:o) i *statuterna för universiteten och stadgarna angående examina.*

Låtom oss betrakta dessa hvar för sig.

§ 1.

Orsaker att finna, dels hos de studerande sjelfve, dels i de förhållanden, hvarunder de studerande blifvit förberedde för universitetsstudier.

»Der Baum des Universitätsstudiums wurzelt in der Schule und wipfelt im praktischen Leben».

*Er dmann.*¹

Då jag anför att den allt för långa tid, som nu användes för juridiska studier i Upsala, i viss mån är att söka hos de studerande sjelfve, yttrar jag detta icke såsom ett klander, riktadt omedelbart emot den nuvarande studerande generationen. Jag är tvärtom öfvertygad, att bland det till omkring 400 uppgående

¹ *Vorlesungen über akademisches Leben und Studium.* Leipzig, 1858, p. 328

antalet juris studiosi i Upsala idkas studierna måhända med större allvar nu, än då jag år 1839 sjelf började rättsvetenskapliga studier. Att ibland ett så stort antal äfven enstaka fall af lättja, dagdrifveri och ett lättsinnigt förslösande af de dyrbara ungdomsåren kunna uppvisas, bör icke inverka på det allmänna omdömet, rörande den goda flit, som i allmänhet utmärker de studerande. Der likväl lättja och oordentlighet i studier förspörjas, är gemenskapen roten härtill att söka i bristande tillsyn eller dåliga exempel i föräldrahemmet under skoltiden, eller i en okufvad njutningslystnad och en indolens, hvilken tanklöst tager dagen som han kommer. Med fog kan ock anmärkas, att ganska många studerande icke rätt planmessigt börja och fortsätta sina studier. Härigenom uppstår alltid tidspillan, särdeles i händelse, såsom det ofta kan inträffa vid beredelse till examen, att omtentamina deraf blifva en följd. Hvad som likväl i ännu högre grad verkar långsamhet i de förberedande rättsfilosofiska och vidare i de juridiska studierna är det förhållandet, att ganska många studerande anlända från elementarläroverken till universitetet med alltför underhållig elementär underbyggnad, med alltför litet utvecklade intelligenta krafter för att på egen hand kunna börja sjelfständig studiiverksamhet. Genom de förändringar, som elementarläroverken i senare tider undergått, har ett skadligt mångläseri uppstått och gossarnes och ynglingarnes minne belastas med en mängd saker, som de snart fullkomligt glömma, under det att den tankeöfning blifvit allt mer och mer åsidosatt, som utbildar och skärper omdömet, vänjer ynglingen att ordna sina tankar logiskt och att med lätthet finna en form, som återgifver för dem det exakta uttrycket.¹ Att så många studerande nu för tiden verkligen befinnas vara omogna för de filosofiska studier, som böra föregå de juridiska, och erfara svårighet att kunna reda sig i den förberedande examen, beror, enligt mitt förmenande, till hufvudsaklig del af den otillräckliga utveckling af deras tankekraft, som den nu gängse undervisningen vid statens elementarläroverk medför. Denna *omogenhet* uppen-

¹ Med fullt skäl anmärker professorn grefve *Hamilton*, att i skolan måste *språkstudier* utgöra bildningens hufvudsakliga grundval. De bringa ordning och reda i sjelfva tänkandet, för hvilket språket utgör så att säga ett naturligt åskådningsmateriel, de skärpa iakttagelseförmågan, de uppöfva minnet och kunna afpassas till lika kraftig och lämplig öfning för alla barnets och ynglingens utvecklingsstadier. — Det folk, som icke för sin högre bildning begagnar sig af det viktiga, att ej säga oundgängliga bildningsmedel, som finnes i de klassiska språken, skall med nödvändighet i sin utveckling stanna efter andra folk!» (*Underdåniga utlåtanden o. yttranden*. Sthlm 1883. s. 231, 233.)

barar sig ock ofta nog på ett ganska eklatant sätt i de skriftliga uppsatser på svenska språket öfver juridiska ämnen, hvilka enligt examensstadgan skola ingå i hofrättsexamen. De, som i verkligheten stå alltför mycket tillbaka i afseende på tankeutveckling för att med framgång kunna begynna idka egna studier, — ehuru de kunna förete skriftligt intyg att hafva genomgått den så kallade *mogenhets-examen* — stöta genast i början på många svårigheter och måste ej sällan bittert klaga öfver det bristfälliga i den skolundervisning, som väl inmängt i deras hufvuden en oredig samling läroämnen af olika slag, men som hos dem hvarken nog uppöfvat kunskapsförmågan eller skärpt omdömet. Denna af omogenhet för studier alstrade oförmåga af sjelfständig forskning, hvilken forskning just utmärker allt verkligt tankearbets innersta väsen, lemnar oss den naturliga förklaringen hvarföre så många unge män, efter aflagd studentexamen, så länge laborera med de få ämnen, som ingå i præliminär-examen, och sedermera nödgas använda hela 4—5 år för de rent juridiska delar, hvori kunskapsprof skola afläggas i hofrättsexamen eller i kansliexamen. Felet, som märkes hos de studerande, har således till en väsentlig del sin rot i en missriktad skolundervisning, och kan svårigen afhjelpas förr än man öfvergår till en sundare anordning af skolväsendet än den närvarande.

§ 2.

Orsaker, beroende af universitetets lärare.

»Universitäten sind keineswegs einzig
»zur Förderung der Wissenschaften an
»sich gestiftet. Diess bezwecken die
»Akademien, während Universitäten Lehr-
»anstalten sind. — Dem Akademiker ist
»also die Wissenschaft an sich Zweck;
»dem Universitätslehrer das Lehren der
»Wissenschaft.

*Karl von Raumer.*¹

Det kan synas mången vara ett hårdt tal, då jag säger, att en af orsakerna till den för unga juris studiosi allt för långt utsträckta studiitiden ligger till en del hos den juridiska fakultetens egne lärare. Jag bör derföre öppet förklara min mening härom, på det att icke någon må tillägga mina ord en vidsträcktare betydelse, än jag åsyftat.

¹*Die deutschen Universitäten.* Stuttgart. 1861. s. 252.

Icke någon kan, utan största orättvisa, beskylla fakultetens i Upsala nuvarande lärare för bristande lärdom, nit och skicklighet vid utöfningen af deras lärarekall. Tvärtom måste hvarje sakkunnig, hvarje vän af rättsvetenskap glädja sig åt, att rikets förnämsta universitet vid sig kunnat fästa män lika utmärkta för sina sträfvanden att främja grundlig vetenskaplig forskning, som för det allvar, hvarmed hvar och en i sin sak sökt lifva ungdomens håg för rättens studium i dess skilda delar. Men om någon förebräelse emot dem skulle kunna riktas, så är det hufvudsakligen den, att de stundom, hänförda af ett berömvärdt nit för de vetenskapsgränar, hvilkas odlande blifvit dem närmast anförtrödt, uppställt för de studerande allt för höga fordringar i afseende på omfattande kunskaper, och derigenom tvungit dem att på åtskilliga *mindre viktiga* ämnen, som ingå i juris-kandidat-examen eller hofrätts-examen, *offra mera tid*, än som rimligen kan anses nödigt för inhemtande af hvad den praktiska juristen verkligen behöfver känna vid utöfningen af sin verksamhet.

Det är att märka att en universitetsprofessor hos oss måste ega en tvåfaldig uppgift att fylla. Han måste icke allenast vara exponenten för sin vetenskaps ståndpunkt — den genom sina utgifna skrifter för sin *lärdom utmärkte forskaren* (hvad fransmännen förstå med »*savant*») — utan ock *lärare*, eller den, som genom ordets makt skall på en gång lifva ungdomen för sjelfständiga studier och vägleda de studerande i sökandet efter kunskap. Detta att sjelf oafåtligen forska och att vägleda andra gör att hela hans lif blifver en fortsatt kamp i båda dessa riktningar eller såsom nu mera aflidne *Valette*¹ en gång sade: »*la voie de l'enseignement supérieur est une lutte de toute la vie*». Men under nämnde sin dubbla egenskap, bör han dock aldrig glömma, att han *i första rummet måste vara lärare*. En frestelse ligger likväl för honom alltid nära, att i sina offentliga föreläsningar uteslutande framställa sina egna forskningar och de nya åsigtter i ämnet, hvartill han genom dem kommit. I sig sjelft är häri icke något ondt. Tvärtom bör läraren just framhålla den vetenskapliga forskningens senaste resultat och sättet, hvarpå dessa vunnits. Men om föredrag af denna art allt för mycket upptaga åhörarens tid och uppmärksamhet med de allra minsta detaljer, hvartill forskningen gifvit anledning, förfelas dermed lättligen allt verkligt gagn för den studerande ungdomen, och det är dock för denna ungdoms skull, som föreläsningarna skola hållas.

¹ Professor vid *Faculté de Droit* i Paris, ledamot af franska Institutet.

Ser man hän till den juridiska undervisningen i Tyskland, Frankrike och England, skall man finna, att i Tyskland vid dess många universitet föreläsningarna hufvudsakligen afse *rättsvetenskapen såsom sådan*, mindre att för den studerande ungdomen visa de vetenskapliga resultatens användning på det sociala lifvet. Man vill der gerna se i katedern en för sin lärdom och genom publicerade skrifter framstående man, mäktig att genom sina egna forskningar draga andra med sig till nya undersökningar, att med andra ord dana efterföljare att vidare främja rättsvetenskapen. Föreläsningarna hafva der en väsentligen theoretisk riktning¹. I Frankrike deremot kan man iakttaga, huru vid de juridiska fakulteterna strängt vetenskaplig behandling visserligen egnas åt den Romerska rätten och åt rättens historia. Men vid föreläsningarna öfver landets positiva rätt i dess särskilda delar tillåter sig läraren vanligen en friare framställning specielt med hänsyn till lagtillämpningen. »On étudie le droit», anmärker professor *Glasson*, »dans son application actuelle pour préparer à la société des magistrats, des administrateurs, des avocats, des officiers ministériels», tilläggande »le droit n'est pas en effet une science de spéculation mais d'application². I de engelska privata rättskolorna (Inns of Court) är hela undervisningen anlagd på rent praktisk användning af gällande rättsgrundsatser och studierna bedrifvas der icke för rättsvetenskapens egen skull, utan uteslutande för det praktiska målet, eller danandet af skicklige, för praktik användbara advokater³.

Betraktar man derföre den rättsvetenskapliga odlingen i sin helhet inom Europas trenne nyss nämnda kulturstater, skall man komma till den uppfattning, att i Tyskland den juridiska läroverksamheten hufvudsakligen har till syftemål främjandet af rättsvetenskaplig forskning, i Frankrike och England deremot väsent-

¹ »Unsere Aufgabe sehen wir wesentlich darin, dem Studirenden die *Methode* seiner Wissenschaft zu überliefern und ihn damit in den Stand zu setzen, nicht eben selbst Gelehrter zu werden, wohl aber jeden künftigen Beruf im wissenschaftlichen Sinne und mit wissenschaftlicher Kraft zu treiben», säger *Sybel* (p. a. st. s. 13).

² *Travaux de l'Académie des sciences morales et politiques*. Paris, 1886. I p. 900.

³ Jfr *Report from the select Committee on legal education together with the minutes of evidence*. London, 1846 p. XXX o. f. — Min afhandling »Om den juridiska undervisningen», 2:dra uppl. s. 63—69 och *Blick på den juridiska undervisningens närvarande tillstånd i England*. Upsala, 1862. — *Ortloff: Methodologie oder Lehre des Studiums der Rechts- und Staatswissenschaft*. Braunschweig, 1863, s. 62 anmärker: »In der practischen *Casistik* und Detailirung sind die Engländer auch bis jetzt unübertroffen. Die Juristen Englands sind geschulte Practiker, tüchtige Routiniers, aber keine wissenschaftlich gebildeten Juristen».

ligen rättsgrundsatsernas praktiska tillämpning inom samfundslifvet.

Onekligt är att inom de svenska juridiska fakulteterna den åsigt mer och mer gjort sig gällande, att professors kall här, likasom i Tyskland, skall i främsta rummet vara att verka för den vetenskapliga odlingens fortgående utveckling, sålunda för rättsvetenskapen såsom *vetenskap* betraktad. De för universiteten utfärdade statuter af åren 1852 och 1876 åsyfta säkerligen ock detta. I § 124 af de nu gällande statuterna heter det nämligen:

»Föreläsningarna böra afse *lärjungarnes sjelfständiga utveckling*» och i 1852 års statuter tillades derjemte: »och ej sluta sig inom gränsen af vissa examensfordringar eller derefter beräknade lärokurser». »I öfrigt», säges det vidare i både de äldre och de sist utfärdade statuterna, »stående hvarje lärare fritt att så inrätta sina föredrag och sin undervisning som han, med afseende å ämnets beskaffenhet och för utbredande af sann upplysning, finner ändamålsenligast».

Genom denna senare punkt är åt universitetens professorer tillerkänd den vidsträcktaste lärofrihet, en sak af allra största vikt för främjande af all vetenskaplig odling. Men som en professor måste i främsta rummet, såsom ofvan redan är anmärkt, vara lärare för den akademiska ungdomen, hafva också statuterna (§ 119) ålagt *honom*, likasom »hvarje annan akademisk lärare, att med *privata föreläsningar* eller *annorledes inrättad enskild undervisning* inom området af sin vetenskap tillhandagå de studerande, som dertill sig anmäla, dock emot skälig vedergällning». Han är alltså pliktig att så väl genom sina *offentliga föreläsningar*¹ som genom *enskilda föredrag* eller på annat sätt anordnad *enskild undervisning* vägleda de studerande vid rättens studium. Om ock de offentliga föreläsningarna äro af stor betydelse för att införa de studerande i vetenskapens method, så äro de enskilda det icke mindre för meddelandet af sammanträngda öfversigter af särskilda vetenskapsgrenar. Detta är något som juridiska fakulteten i sin ofvan anförda studiplan sjelf riktigt framhållit och som icke bör förgätas, men hvilket dock ofta varit förbisedt. De senare äro för undervisningen af en synnerlig vikt, emedan läraren genom dem träder i närmare personlig beröring med sina åhörare. Under dessa, så att säga, mera förtroliga föredrag eller då han å särskilda lärostunder under

¹ Det föreskrifna antalet *offentliga* föreläsningar är, i regeln, *fyra* timmar i veckan för ordinarie professorer och *två* timmar i veckan för extra ordinarie professorer.

framställda frågor till sina lärjungar genomgår de stycken, som varit föremål för förklaring eller utredning, vinner han den stora fördelen, att han steg för steg kan följa dessa sina lärjungars studier, att han kan genom svaren på frågorna uttröna, huruvida deras uppfattning af det föredragna ämnet är den rätta och äfven pröfva graden af deras skarpsinnighet och förmåga att tillämpa de af honom framställda lärosatserna på uppgifna konkreta förhållanden. Med ett ord, under den enskilda undervisningen, om den rätt anordnas, vinner professorn en mera tillförlitlig kännedom om de studerandes verkliga kunskaper, om deras intelligenta gifvor och om deras flit och framsteg i studier, — en kännedom af stort värde för honom, då han en gång framdeles skall uttala sitt omdöme om de af de studerande i examen aflagda kunskapsprof.

Men månne den *enskilda* undervisningen användes vid juridiska fakulteten i Upsala i den utsträckning som statuterna afsett och omständigheterna påkalla? Detta torde kunna ifrågasättas. I mycket hafva professorerne hos oss efterföljt de tyska universitetslärares exempel, men icke i att meddela enskild undervisning. Vid de tyska universitetet är det knappast någon professor, som underlåter att hålla åtminstone *tvenne* *enskilda* föreläsningkurser ofta 3 timmar dagligen flera dagar i veckan¹ eller ock examinatorier under lika lång tid. Och i Tyskland kan man säga, att den *hufvudsakliga* universitetsundervisningen meddelas under enskilda föreläsningar och öfningar, i det att vanligen icke mer än *en* timme i veckan är egnad åt den offentliga undervisningen. Men här i Sverige deremot är det mera *undantagsvis* att någon professor befattar sig dermed. Man har till och med, för icke lång tid tillbaka, ansett detta vara under en professors värdighet och att det egentligen tillkom docenterne och adjunkterne att gifva privata kollegier, icke professorerne². Så hafva dock statuterne icke uppfattat denna viktiga del af undervisningen, utan tvärtom ålagt professorerne densamma såsom en *pligt*, som icke finge försummas. Under min studiitid 1839—1842 var professor

¹ Af katalogen för vintersemestern 1833—84 vid universitetet i Berlin synes, att professorerne *Dernburg* och *Eck* föreläst *privatim* hvardera 12 timmar i veckan; af sommarsemesterkatalogen 1834 från Leipziger universitetet finner man likaledes att professorerne *Kuntze* och *Schmidt* hvardera hållit privata föreläsningar 12 timmar i veckan samt att, enligt vintersemesterkatalogen 1833—84 för universitetet i Heidelberg professor *Bekker* hållit *privatim* föreläsningar ända till 14 timmar i veckan.

² Detta framträder temligen tydligt, bland annat, i *Israël Hwassers* skrift. *Om facultetsinrättningen och det academiska studium*. Upsala, 1850, s. 40 o. f.

Lindblad ensam den af juridiska fakultetens professorer, till hvilken man kunde vända sig för erhållande af enskild undervisning. Och när jag år 1852 blef medlem af fakulteten, var det äfven allena han, som meddelade enskild handledning åt de studerande. Under åren 1852—1868 voro ock, om jag icke missminner mig, *Lindblad* och jag de ende af fakultetens professorer, som med enskilda kollegier, han i processrätt, jag i civilrätt, gingo de studerande tillhanda. De sista föreläsningsskatalogerna för höstterminen 1885 och vårterminen 1886 angifva icke, att någon af fakultetens professorer lemnat de studerande sådan undervisning. Likväl tror jag mig veta, att professorerne *V. Nordling*, *Rydin*, *Rabenius*, *Landtmanson*, *Afzelius* och *Hagströmer*, tid efter annan, kungöra, att de gifva enskilda kollegier i de till deras professurer hörande läroämnena.

Enligt mitt förmenande skulle den juridiska undervisningen, till fördel för ungdomen, kunna i många afseenden bättre anordnas än för närvarande är fallet, om samtliga professorer, hvar och en i sin hufvudsakliga vetenskapsgren, *terminligen* meddelade enskild undervisning samt derjemte ställde sina offentliga och enskilda föreläsningar eller examineriska kollegier i nödigt inbördes sammanhang med hvarandra, hvartill derjemte den undervisning borde sluta sig, som fakultetens docenter kunde vara i tillfälle att sig åtaga, på det att derigenom skulle blifva tillbörligen sörjdt för att tillfälle *alltid* stode öppet för de studerande, som sådant behöfde, att under god ledning, vare sig i offentliga föreläsningar eller genom enskilda kollegier, börja och fortsätta sina juridiska studier. Det är visserligen godt om en professor, när han kan finna sådant lägligt, tillkännagifver, att han lemnar enskild undervisning i det eller det läroämnet. Men detta är ingalunda tillräckligt. Professorerna böra, enligt min tanke, för *hvarje* läsetermin anordna den juridiska undervisningen på det sätt, att *enskild* handledning i alla de hufvudsakliga läroämnena städe är för de studerande tillgänglig. »Emedan den *offentliga* akademiska undervisningen», säger professor *Cleve*, »icke erbjuder fakultetens lärjungar tillfälle att inhemta de mått af kunskaper, som erfordras för examina, är den således *otillräcklig* och *bristfällig*». Hvad han i detta hänseende yttrat om de offentliga föreläsningarna inom den filosofiska fakulteten, torde i fullt lika mått äfven gälla om de publika föreläsningarna inom den juridiska fakulteten. Det som fattas eller gör den *offentliga* undervisningen otillräcklig måste ersättas genom den *enskilda*.

Såsom här ofvan redan blifvit anmärkt (s. 20) måste en universitetsprofessor ihågkomma, att han i första rummet skall vara *lärare*. Det blir således nödvändigt, om han i sina offentliga föreläsningar vill framstå såsom den lärde forskaren och i de minsta detaljer ingå i pröfning af skäl, som kunna stödja hans egen uppfattning eller vederlägga andras afvikande åsigter i vetenskapliga frågor, att han derjemte äfven i enskilda föredrag eller öfningar med de studerande likasom koncentrerar resultatens af sina forskningar, så att den under hvarje läseår befintliga studerande generationen kan deraf blifva delaktig under fortgången af sina studier.

Jag kan härvid icke underlåta att anföra hvad professor *S. Ribbing* så träffande yttrat i första kammaren den 26 Januari 1876, angående de *enskilda* föredragen eller kollegierna i förhållande till de offentliga föreläsningarna.

»Den offentliga undervisningen och den privata hafva hvardera sitt ändamål, som icke är alldeles enahanda med den andras. Den offentliga undervisningen, om den sker på det sätt, statuterna med bestämda ord föreskrifva, afser att i ordets egentliga mening införa de åhörande i vetenskapens djupare studium och förstånd. Professorn, om han sköter sin sak rätt, föreläser på ett sådant sätt, att han i och med sin föreläsning idkar egna vetenskapliga studier, blott att dessa studier ske högt och inför den åhörande skaran. Men just med *den* formen och uppgiften för de offentliga föreläsningarna återstår behovet af en annan undervisning i samma ämne: för alla dem nämligen, som icke hinna, kunna eller vilja tränga djupare in i den eller den vetenskapen, gå ända ned till dess botten, men som i och för ett visst vitæ genus och en viss examen dock hafva behof af och äro ålagda att förvärfva en mer eller mindre begränsad eller afrundad öfversigt af ämnet¹ — är den *enskilda* undervisningen behöflig».

Om juridiska fakulteten alltid hade att påräkna ett antal af 5—6 docenter, åt hvilka den enskilda handledningen af juris studiosi kunde åtminstone delvis öfverlemnas, skulle visserligen den professorerna åliggande skyldigheten i detta hänseende kunna i icke ringa grad förminska. Men som, utan tillräckliga stipendiianslag, det svårligen torde kunna antagas möjligt att såsom docenter vid universitetet länge kvarhålla unga, för vetenskapliga sträfvanden lifvade män, lära professorerna tillsvidare icke kunna emotse

¹ *Handlingar rörande adjunkt- och docentinstitutionernas ombildning.* s. 128.

någon lindring i den undervisningsskyldighet, som statuterna uttryckligen ålagt dem såsom en tjenstepligt.

Enligt den af juridiska fakulteten uppställda studiiplan, bör en juris studiosus, som ämnar aflägga juris-kandidat-examen, börja sina studier:

- 1:sta läseterminen med *juridisk encyclopædi, civilrätt, nationalekonomi* och *yttre rättshistoria*;
- 2:dra terminen fortsätta med *civilrätt* och *nationalekonomi* samt påbörja *kriminalrätt* och *inre rättshistoria*;
- 3:dje terminen fortsätta med *civilrätt, kriminalrätt* och *inre rättshistoria* samt börja *processrätt*;
- 4:de terminen fortsätta *processrätt* samt börja studera *romersk rättshistoria, statsrätt* och *administrativrätt*;
- 5:te terminen fortsätta *statsrätt* samt börja studera *romersk rätt, financerätt* och *näringsrätt*;
- 6:te terminen fortsätta studium af *financerätt* och *näringsrätt* samt dertill lägga studium af *kyrkorätt, krigslagfarenhet, folkrätt* (med internationel privaträtt) samt *juridisk encyclopædi*, samt slutligen använda
- 7:de och 8:de terminerna till *repetitioner* och förberedelse till examen.

Fakulteten har sjelf angifvit, att denna studiiplan afser dem, hvilka, drifna af vetenskapligt intresse och kunskapsbegär, vilja förvärfva sig större theoretiska insigter. Af tabellerna I och II här ofvan synes att hela antalet studerande, som under de 10 sista åren aflagt så väl juris-kandidat-examen, som den lägre juridiska examen eller hofrätts-examen, utgjort tillsammans 259. Af dessa 259 hafva 65, eller ungefär en *fjerdedel* af hela antalet, undergått juris-kandidat-examen. Man kan alltså häraf förutsätta, att i allmänhet *endast en fjerdedel* af samtliga i egentlig mening juris studiosi (ty dertill vill jag ej räkna dem, som blott läsa något nationalekonomi, civilrätt, administrativrätt och statsrätt för att nödtorftligen genomgå kansli-examen) ämnar bereda sig för ett mera grundligt studium af rätten och alltså äfven torde ega förmåga af *sjelfständiga* studier i enlighet med den af fakulteten lemnade anvisning. Men för de *trefjerdedelarne* af hela det här afsedda studentantalet, hvilka, under det de endast åsyfta att inhemta det mått af lagkunskap, som erfordras för hofrättsexamen, skola i tillämpliga stycken följa samma anvisning, ställer sig saken svårare, derest de icke genom professorerne sjelfve eller antagna docenter kunna erhålla den behöfliga handledningen antingen

under enskilda föreläsningar eller genom examineriska kollegier. I saknad af denna handledning studeras eljest ofta planlöst och snart förspillas några terminer, så att resultatet blifver för mer än halfva antalet af dem, hvilka aflägga hofrättsexamen, såsom af tabellen II framgår, att de först *efter fyllda 25 år* kunna beträda den praktiska banan, sålunda mycket sent komma i tillfälle att förvärfva sig nödig praktisk vana och erforderlig erfarenhet för domareembetets utöfvande.

I den 121 § af de gällande statuterna för universiteten säges det, att »hvarje *fakultet* och sektion skall, jemte öfrige till densamma hörande föreläsningsskyldige lärare, antingen vid slutet af hvarje termin, eller en månad före föreläsningstidens början sammanträda *för lämpligt anordnande af de föreläsningar och öfningar, som under terminen skola ega rum, äfvensom läsetimmarnes fördelning; börjande dervid tillses att något viktigare läroämne ej försummas och nödigt samband i ungdomens studier beredes*».

I 1852 års statuter förefanns äfven en nära likalydande föreskrift, men den följdes icke. Jag erinrar mig mycket väl, att under första året, då dessa statuter fingo gällande kraft, väckte jag i fakulteten muntligen fråga om en öfverläggning rörande bestämmandet af föreläsningssämnena för läsåret, men möttes af mina äldre embetsbröder med det svaret, att något sådant aldrig varit brukligt förut och att det borde vara öfverlemnadt åt hvarje professors skön att sjelf afgöra, hvilket läroämne, han ville välja till föremål för sina föreläsningar. Jag måste, tyvärr, öppet erkänna, att jag sedermera icke, såsom jag bort, skriftligen till fakultetens protokoll förnyade min framställning. Säkert är, att intill 1868, då jag lemnade fakulteten, förekommo der aldrig några öfverläggningar om föreläsningssämnena för läsåret, derest icke, i anledning af uppkommen ledighet i någon professur eller af annan orsak åtgärder påkallades för upprätthållande af föreläsningarna i något viktigare läroämne. För mig särskildt var en sådan öfverläggning visserligen utan betydelse, emedan jag hvarje läsetermin, under det jag föreläste offentligen öfver någon del af civilrätten eller öfver rättshistorien, alltid meddelade enskild undervisning i civilrättens begge hufvuddelar, familjerätten och förnögenhetsrätten.

Jag betvivlar icke att statuternas stadgande, såvidt det afser de offentliga föreläsningarna, nu mera strängt iakttages. Men om, vid den af statuterna förutsatta öfverläggning angående anordnandet af undervisningen äfven enskilda föreläsningar eller kol-

legier tagas i öfvervägande, känner jag icke. Om emellertid fakultetens samtliga professorer terminligen anordnade icke blott sina *offentliga* utan ock sina *enskilda* föreläsningar eller examineriska kollegier i nödigt samband med hvarandra och med den enskilda undervisning, som fakultetens docenter kunde meddela, borde, på sätt jag redan erinrat, handledning för den studerande ungdomen i alla viktigare läroämnen vara att ständigt påräkna. Ett så ordnad undervisningssystem skulle otvifvelaktigt för mängden af dem, som ämna aflägga hofrättsexamen, bereda tillfälle att skyndsammare, än nu är fallet, kunna genomgå och avsluta sin studiikurs vid universitetet. Man skall måhända, i anledning af detta yttrande, emot mig invända, att genom för mycket anlåtande af den *enskilda* undervisningen hämmas de studerandes sjelfstudier, att deras kunskapslust försvagas och att de vänjas att betrakta läroämnena såsom blott vissa gifna lexor, hvilkas inlärande vore nödigt för examen. Jag svarar härtill, att om samtliga juris studiosi bestode af eminentare förmågor, så kunde visserligen den enskilda handledningen i de flesta fall vara öfverflödig. Men i verkligheten förhåller det sig så, att de större förmågorna utgöra ett fåtal.

Dessa, om de känna verkligt vetenskapligt intresse och håg att sjelfve tillfredsställa sitt kunskapsbegär, böra nog i allmänhet kunna reda sig med tillhjälp af offentliga föreläsningar och tillgängliga vetenskapliga arbeten. Men det stora flertalet af juris studiosi, som saknar det vetenskapliga intresset, som icke efterfrågar rättsvetenskapen såsom sådan, utan blott vill, på möjligast korta tid, absolvera en examen, som skall bereda dem tillträde till statens tjänst, för detta *flertal* är, säger jag, den *enskilda* undervisningen icke blott behöflig, den är rent af *nödvändig*, derest icke en stor mängd studerande skola under alltför lång tid, dem sjelfve till ingen nytta, kvarhållas vid universitetet.

Jag vill gerna lemna vidsträckt frihet i valet af studier åt dem, som ega håg för och förmåga af vetenskaplig verksamhet, hvilka förstå, hvad det vill säga, då det heter: »recte student, qui sibi et vitæ student». De må fritt begagna eller icke begagna föreläsningar, allt nog att de göra framsteg i vetande. De öfriga åter måste, enligt min tanke, *drifvas framåt* för inhemtandet af det erforderliga kunskapsmättet, som staten fordrar af sina tjänare. För dem bör all undervisning blifva *obligatorisk*. Detta att drifvas framåt är dock vida bättre för dem sjelfve och fördelaktigare för det allmänna, än om de skola utan någon påtryckning förnöta ungdomsåren gagnlöst vid universitetet och sedermera befinnas

mindre användbara för det samhälles tjänst, åt hvilket de ämna egna sin verksamhet.

Det är slutligen ännu en sak, som är beroende af professorerne sjelfve, hvilken, enligt mitt förmenande, bidrager att längre än behöfligt fördröja studiitidens afslutande för juris studiosi i Upsala. Professorerne hafva nämligen, vid bestämmandet af sina fordringar i afseende på kunskapsmått för examina, icke alltid tagit tillräcklig hänsyn till det *praktiska* behovet för blifvande domare och embetsmän, — det *väsentliga*, som domare behöfva känna vid utöfningen af sitt kall. Vid åtskilliga läroämnen har derföre fästats mycket större vikt, än som i fråga om dem i verkligheten påkallas för den praktiserande juristen. En dyrbar tid förslöses derigenom på ämnen, af hvilka, ehuru de visserligen må vara ganska intressanta i sig sjelfva att studera, domaren dock icke behöfver känna mer än de allmänna grunderna, sjelfva principerna, hvarifrån lagstiftaren utgått, men der detaljerna äro af föränderlig natur och derföre icke af betydelse att böra belasta minnet. Under de år, jag gjorde mina juridiska studier i Upsala, användes den drygaste delen af studiitiden för så väl juriskandidat-examen som examen till rättegångsverken på *politirätt*, *näringsrätt* och *financerätt*. För att bestå proftet i dessa ämnen och i *nationalekonomi* erfordrades mera studier och längre tid än för alla öfriga examensämnen tillsammanstagna. Af egen erfarenhet kan jag emellertid intyga, att jag för min domareverksamhet icke haft synnerligt behof att använda allt hvad jag då nödgades studera i förstnämnda ämnen. Hvad som deremot för den i rikets tjänst inträdande juristen är af synnerlig vikt att grundligen känna, det är *fäderneslandets rätt i dess allmänna delar*, sålunda Sveriges *civilrätt*, *kriminalrätt*, *processrätt*, *statsrätt* och *rättens historia* äfvensom *nationalekonomi* såsom grundläggande för studier i *näringsrätt* och *financerätt*. Hvad som deremot rörer landets administrativa rätt, *näringsrätt*, *financerätt*, kyrkorätt, folkrätt och krigslagfarenhet, torde otvifvelaktigt böra i regeln uppfattas såsom jemförelsevis underordnade ämnen, vid hvilka icke bör fästas samma betydelse som vid de förra. Af de senare behöfver domaren egentligen blott känna *de allmänna grunderna*, hvarpå lagstiftningen vilar, samt hufvudpunkterna i de särskilda lagar och författningar, hvilka vid domstolarne allmännast förekomma till användning såsom vaxel-lagen, skiftesstadgan, fiskeristadgan, jagtstadgan, dikningslagen, kommunallagarne, sjölagen m. m. Att i öfrigt fordra *detalj-kunskap* i alla ekonomiska författningar, de der äro af ganska föränderlig

art, tjenar till intet, ty ingen samvetsgrann domare vågar gerna, då han skall afkunna ett utslag, lita på sitt minne. Försigtigheten bjuder honom att alltid först se efter i lagboken eller lag-samlingen, huru lagbudet rättligen lyder, innan han fattar och uttalar sitt beslut. Med full sanning säger derföre *S. L. Theorell*: »Icke är det hela juridiska biblioteket, som man behöfver hafva i hufvudet, innan man begynner; men så vidt möjligt är, bör man redan vid början innehafva en ledtråd, hvarigenom man hittar vägen i labyrinthen af detta bibliotek. Man behöfver, så vidt ske kan, känna hufvudpunkterna af hvarje lagstiftningsgren, deras historiska ursprung, deras förhållande till de abstrakta rättsbegreppen. Det öfriga måste helt och hållet blifva praktikens verk, hvilken allena förmår att genom tillämpningens erfarenhet hos den omtänksamme domaren inprägla detaljen så väl af lagens bokstaf som af dess anda och mening. En detaljkunskap, som icke grundar sig på praktisk erfarenhet, kan hvarken länge behållas i minnet eller lättligen blifva lika klar och bestämd, som den genom praktiken blifver». ¹

Då jag bland de mera väsentliga läroämnena icke omförmält den Romerska rätten, torde jag böra tillägga, för att icke missförstås, att jag ingalunda vill förneka värdet af den Romerska rättens studium; jag tvärtom skattar detta högt. Men detta studium har för oss svenskar, emedan den Svenska rätten uppvuxit och utvecklat sig på inhemsk grund, icke samma betydelse, som för de folk, hvilkas hela lagstiftning och rättsinstitutioner hvila på grundsatser hemtade från den Romerska rätten. Detta är också orsaken, hvarför kännedom af denna rätt icke erfordras af den svenske domaren, och såsom studiiämne ingår derföre icke Romersk rätt i lärokursen för dem, som skola aflägga hofrättsexamen. Men för dem åter, hvilka känna verkligt intresse för rättsvetenskapen, skall ifrågavarande rätt nödvändigtvis alltid blifva föremål för ett allvarligt och djupare studium.

Att professorerne stundom ställt sina fordringar på kunskapsmätt allt för höga med afseende på åtskilliga ämnen, torde ega sin förklaring i ett hos dem aktningsvärdt sträfvande, att hvar och en i sin sak söka upparbeta studierna och förmå ungdomen att egna tid och möda åt förvärfvandet af mera omfattande och grundligare insigter i dessa ämnen än förut egt rum. En inbördes ädel täflan har sålunda uppstått professorerne emellan att

¹ *Idéer till en universitetsreform*, s. 31—32.

härutinnan kunna uppvisa det vackraste resultat. Men följden af de stegrade anspråken på kunskapsmått, har blifvit förlängd studietid för juris studiosi. Dessutom, då flere af fakultetens professorer icke utöfvat någon längre tids domareverksamhet, så att de kunnat på erfarenhetens väg förvärfva sig kännedom om hvad en domare i verkligheten behöfver noggrannt veta och hvad som deremot för honom är af mindre vigt, torde äfven häri förefinnas en förklaringsgrund till det anmärkta förhållandet.

De juridiska studierna skulle för de studerande mycket underlättas om professorerne hade tid och läglighet att från trycket utgifva *sammanträngda* framställningar af de viktigaste discipliner, hvilka kunde tjena såsom underlag för föreläsningar eller examinatoriska kollegier. Under den tid, jag qvarstod såsom lärare vid universitetet, hyste jag länge den afsigt att kunna till de studerandes tjänst publicera grundragen af den Svenska civilrätten, och jag hade redan vidtagit åtgärder att realisera denna plan, då min verksamhet vid universitetet blef afbruten. Men då professorernes tid är strängt upptagen af göromål, kan man icke fordra, blott uttala såsom en önskan, att för de juridiska studiernas befrämjande läroböcker till de studerandes tjänst blefve af universitetslärarne publicerade.

§ 3.

Orsaker beroende af universitetsstatuterna och examensstadgarna.

Att frihet i studier så väl med hänsyn till val af ämnen som dessa ämnens behandling är ett vilkor för all sjelfständig verksamhet inom det vetenskapliga området, bör villigt erkännas, och denna vidsträckta frihet hafva vi utan tvifvel att i mycket tacka för den utveckling, hvartill den vetenskapliga odlingen i vårt fädernesland hunnit. Men all frihet kan missbrukas, så ock friheten i studier, och medföra skadliga verkningar. De för svenska universiteten gällande statuter tillåta studerande att såsom sådana qvarstå vid universitetet huru länge som helst, eller, med andra ord, statuterna lemna studietiden *obegränsad*. Detta är, enligt min tanke, en allt för långt drifven och därför menlig liberalitet. Man har haft exempel, särdeles inom den filosofiska fakulteten i Upsala, af studenter, som qvarstannat i Upsala till dess de gränat i sina studier, blifvit så kallade »öfverliggare» och sålunda ofta alldeles gagnlöst förspillt arbetskrafter, hvilka, om de i rätt tid blifvit väl

använda, bort kunna skänka någon god frukt åt samhället. Äfven bland juris studiosi hafva stundom förmärkts »*cunctatores*»,¹ hvilka, om man ock icke kunnat tillvita dem egentlig lättja, dock allt för länge dragit ut på tiden, kanske just därför att de icke känt sig i beroende af något band, som tvungit dem att påskynda studiernas afslutande. Enligt mitt förmenande borde i statuterna införas ett stadgande, som, med afseende på de olika studierna inom de särskilda fakulteterna, fastställde en *maximi-tid*, — låt vara en ganska rundlig sådan — inom hvilken en hvar studiosus måste antingen medelst aflagd examen eller publicerad vetenskaplig afhandling hafva ådagalagt prof på, att han väl använt sin tid och rätt bedrifvit sina studier. En dylik fix *maximi-tid* skulle alltid för nybörjaren innebära ett kraftigt memento att icke gå sysslolös utan taga vara på tiden och genast ordna sina studier planmessigt. Den, som icke inom föreskrifven tid kunnat absolvera examen eller publicerat något vetenskapligt arbete och i framställning till universitetets styrelse ej visat giltigt skäl för en prolongation af den stadgade *maximi-tiden*, borde afföras ur matrikeln öfver de studerande och vara stipendier och andra förmåner såsom student förlustig.

Man skall måhända emot stadgandet af en sådan *maximi-tid* invända, att det skulle förblifva overksam, om den studerande, sedan han i Upsala tillbringat den längst tillåtna studiitiden, kunde begifva sig till Lund och vid universitetet derstädes fortsätta studierna under lika lång *maximi-tid*. En lämplig föreskrift i universitetsstatuterna borde dock lättligen kunna förekomma ett dylikt missbruk.

Beträffande de förberedande examina till så väl hofrätts- som juris-kandidat-examen, synes mig några förändringar böra kunna vidtagas, som i sin mån skulle medföra åt de studerande lättnad i studierna och verkliga fördelar.

I preliminär-examen ingå följande läroämnen: *latin, franska, historia, statskunskap* samt *praktisk filosofi*. Ynglingar, hvilka i studentexamen undfått vitsordet *med beröm godkända* kunskaper, eller ännu högre betyg, i latinska och franska språken samt i historia, borde, enligt min tanke, vara helt och hållet befriade från

¹ Professor *Winroth* i sitt yttrande till juristföreningens för Skåne och Blekinge protokoll den 23 maj 1885 har anmärkt, att »äfven de juridiska fakulteterna hade sin stora anpart af våra akademiska öfverliggare, så väl af dem, som städse skjutit upp att börja studierna, som dem, hvilka aldrig kunnat släppa det ämne, de fått mellan händer». (*Naumann: Tidskrift* 1886, s. 427.)

vidare förhör i dessa ämnen och endast examineras i *statskunskap* och *praktisk filosofi*, hufvudsakligen rätts- och samhällslära. Under förutsättning af en god skolunderbyggnad bör präliminär-examen i regeln icke kräfvä längre tid än *en* läsetermin. Likväl lär det vara ganska vanligt under närvarande förhållanden att *två*, ofta *tre* läseterminer användas för afläggandet af denna förberedande examen, beroende dels af ynglingarnes skolkunskaper, dels af deras flit. I sanning, derest tre läseterminer skola erfordras för ifrågavarande examen, är detta en allt för lång tid för en förberedelse till juridiska studier. Föreskrift om en maximi-tid, inom hvilken ifrågavarande examen skulle afläggas, synes mig högst nödig. Att lemna ynglingar frihet att, huru länge som helst, för en blott *förberedande* examen slösa bort en dyrbar ungdomstid utan gagn för dem sjelfva, tjenar till intet. En allt för stor eller obegränsad frihet är här ingalunda på sin plats. Med rätta anmärker professor *Cleve* i sin förut af mig anförda skrift att »till *präliminära examina* är det för studenterna utan fråga af största fördel att undervisningen är *obligatorisk*».

Uti juridisk-filosofiska examen erfordras för närvarande minst 8 betygsenheter vid förhör i 6 läroämnen, nämligen *teoretisk filosofi*, *praktisk filosofi*, *mathematik*, *historia*, *statskunskap* samt *latin*.¹ Äfven vid denna examen borde den förändring utan skada kunna vidtagas, att theoretisk filosofi äfvensom matematik från examensämnen uteslötos. För en approbaturskurs i dessa ämnen lär det erfordras att hafva studerat grundlinier till logik och anthropologi, äfvensom den theoretiska filosofiens historia efter professor *Ribblings* föreläsningar, så ock trigonometri jemte det kunskapsmått i matematik, som i öfrigt för approbatur i studentexamen påkallas. Om de studerande redan i studentexamen undfått vitsord om godkända insigter i logik och i matematik, tjenar det till föga gagn för dem att vid universitetet genomgå en ytterligare kurs i logik och anthropologi eller för blifvande domare att bråka sin hjerna med algebra och trigonometri, ämnen, hvarmed de på den praktiska banan icke behöfvä sysselsätta sig. Så intressant det kan vara att känna den theoretiska filosofiens historia, kan denna kännedom dock icke anses behöflig för dem, som skola bekläda domarembetet. Bättre och nyttigare är det då för de studerande att koncentrera sina krafter på studium af praktisk filosofi och dess historia, latin, historia och statskun-

¹ Se kongl. brefvet den 22 April 1853.

skap, jemte det fornsvenska lagspråket, såsom grundläggande eller förberedande ämnen för kommande juridiska studier. Fem betygsheter i examen borde i så fall vara tillräckliga för dessa 5 ämnen. Utelemnas theoretisk filosofi och matematik från sistnämnde examen, bör densamma icke erfordra längre studiitid än ett år.¹ Fakulteten har i sin studiiplan (s. 18) beräknat att samma examen bör på 2 à 3 terminer kunna absolveras.² Min beräkning i nämnda afseende bör derföre kunna antagas vara fullt riktig.

I afseende på dessa förberedande examina bör erinras, att inom de juridiska fakulteterna vid rikets båda universitet flere viktiga anmärkningar emot dem blifvit framställa i sammanhang med infordradt utlåtande rörande fråga om kompetens för studerande, hvilka från real-elementarläroverk afgått till universiteten, att der aflägga juridiska examina. Icke utan skäl har det sålunda blifvit anmärkt, att berörda examina i deras närvarande skick bidraga att förlänga studiitiden och att de deri ingående studiikurserna äro anordnade utan behörigt afseende på det blifvande juridiska fackstudiet. Två af den juridiska fakultetens i Upsala professorer³ hafva äfven uttalat sig om önskvärdheten af att den blifvande juristen fortast möjligt får koncentrera sitt arbete på de juridiska studierna och uttrycka den åsigt att till den förberedande examens läroämnen borde räknas endast rätts- och samhällslära och fornsvenska språket (jemte fordran af betyg om godkända insigter i mogenhetsexamen i latin, historia och filosofisk propedeutik) och att samma läroämnen, i form af kurser inom den juridiska fakulteten skulle kunna föredragas och följaktligen hela präliminär-examen såsom en filosofiska fakulteten tillhörande examen försvinna. En af professorerne vid juridiska fakulteten i Lund⁴ har ock i ett motiveradt yttrande uttalat sig om ett fullständigt borttagande af de nuvarande förberedande examina⁵.

¹ Att en *maximi-tid* bestämmes äfven för afläggandet af den juridikofilosofiska examen torde vara nödvändigt, då exempel i senare tid icke saknats att ända till 11 år af den bästa ungdomstiden lupit till ända under förberedelse att undergå denna examen.

² Professor *Afzelius* har yttrat till den juridiska fakultetens i Upsala protokoll den 23 December 1881, att denna examen kräver en förberedelse-tid, som i *vanliga* fall uppgår till *två år*. (*Underdåniga utlåtanden o. yttranden*. Sthlm, 1883 s. 38).

³ Professorerne *Hagströmer* och *Afzelius*; i hufvudsak har äfven professor *V. Nordling* förklaradt sig vara af samma mening.

⁴ Professor *Winroth*.

⁵ Underdåniga utlåtanden och yttranden angående ifrågasatt ändring i bestämmelserna för akademiska examina, s. 40 o. f. s. 226 o. f.

För min del, kan jag *icke* biträda förslaget att helt och hållet upphäva ifrågavarande examina. Men de böra reformeras i ofvan anförda riktning. Det rätta är att föreskrifva en *enda* förberedande examen, nämligen den juridiko-filosofiska, för både dem, hvilka skola undergå juris-kandidat-examen och dem, som ämna aflägga hofrättsexamen. Ty i afseende på allmän humanistisk förberedande bildningsgrad böra alla juris studiosi vara likställda, när de begynna idka sina juridiska studier. Jag är liffligt öfvertygad om, att *bildade* jurister måste ega sin rättsvetenskapliga kunskapsbyggnad hvilande på en rättsfilosofisk och historisk grundval. Borttages grundvalen blifver lättligen hela byggnaden sväfvande, eller, med andra ord, en lagkunskap, som saknar stödet af rättsfilosofiska grundbestämningar och kännedom om den historiska utvecklingen af rättsuppfattningen hos nationen, förblifver *yttlig* och osäker.¹ Huruvida ändamålet med de förberedande examina skulle kunna ernås genom anordnandet af särskilda kurser inom den juridiska, i stället för den filosofiska fakulteten, tilltror jag mig icke kunna afgöra, men jag kan icke föreställa mig att någon vinst i afseende på besparad studietid deraf skulle kunna påräknas.

I hofrättsexamen ingå för närvarande äfven 5, förut 9, *skrifprof*² öfver ämnen, hemtade från civilrätten, kriminalrätten, processrätten, administrativa rätten och statsrätten, hvilka ämnen professorerne hvar i sin sak förelägga de studerande. Dessa skriftliga examensprof verkställas under uppsigt af fakultetens professorer på 5 dagar³ med en eller två dagars uppehåll mellan hvarje skrifprof. Men uppsigten må vara aldrig så sträng, så kan dock sällan

¹ Vid juristföreningens för Skåne och Blekinge sammankomst 1885 yttrade professoren greve *Hamilton* ganska riktigt i fråga om nedsättning i anspråken på förberedande bildning hos den, som skall danas till jurist, att en verklig nedsättning härutinnan skulle under våra jemförelsevis små förhållanden verka högst skadligt, ytterligare befordra det slentrianmessiga praktiserandet, vidga klyftan mellan teori och praxis samt verka till men för hela embetsmannaklassens duglighet och inflytande». (*Naumann: Tidsskrift för lagstiftning, lagskipning* m. m. 1886, s. 449.) Jfr härmed hans yttrande till juridiska fakultetens i Lund protokoll d. 22 Februari 1882 (i förut anförda *Utlåtanden och yttranden* s. 234 o. f.) — Professor *Landtmanson*, med hvilken professor *Rydin* i hufvudsak instämt, har ock till juridiska fakultetens i Upsala protokoll den 23 December 1881 kraftigt framhållit behofvet af en högre allmän bildning, än den elementarläroverket meddelar, för statens tjenstemän, erinrande derom »att ju viktigare den plats är, hvilken en person kommer att intaga inom samhällslifvet, desto nödvändigare är för honom en humanistisk bildning». (*Utlåtanden och yttranden* s. 43 o. f.)

² Kongl. förordningen den 9 oktober 1863 §§ 4 och 6 sådana som de lyda enligt kongl. brefvet den 25 oktober 1872.

³ Den tid, som lemnas de studerande för ett skrifprof är från kl. 8 f. m. till klockan 1—2 e. m.

förhindras att underslef stundom eger rum från de studerandes sida, särdeles då många studerande samtidigt aflägga skrifprofvet. Min erfarenhet från den tid, jag varit examinerator i juridiska fakulteten i Upsala, är den, att såsom *kunskapsprof* i en examen äro dessa under några få timmar sammansatta scripta på det hela taget att anse såsom föga tillförlitliga materialier för bedömandet af de studerandes kunskaper. De kunna på sin höjd hos författaren ådagalägga en viss förmåga att reda sina tankar i skrift, sällan något mera. I de flesta fall innehålla de reminiscenser ur handskrifna kollegihäften. Studerande, som hafva utmärkt godt *minne* och derföre kunna erinra sig ordagranna fraser ur de upptecknade föreläsningarna, begagna sig alltid häraf, i hopp att dermed behaga examineratorn, som uppgifvit ämnet. Det är sällsynt att i dessa skrifprof finna några reflexioner af författaren sjelf eller något, som antyder en djupare insigt i saken, hvarom fråga är. En något öfvad examinerator skall, enligt min öfvertygelse, under en timmes mundtligt förhör, bättre kunna pröfva de studerandes *verkliga* kunskaper, än genom läsningen af ett dylikt scriptum,¹ sammankommet under ofta ogynsamma förhållanden. Mången studerande kan för tillfället vara upptröttad eller mindre väl disponerad efter redan fullgjord skrifning i några ämnen, så att, då han skall gripa sig an med åter ett annat ämne, hans scriptum i sista skrifningen icke blifver tillfredsställande, ehuru hans kunskaper i saken kunna vara goda. I sådant fall, om hans scriptum ogillas, måste, enär alla skrifprofven skola föregå det mundtliga förhöret, hela examen förfalla, och exempel lära icke saknas, att ynglingar, som haft mindre öfning att föra pennen och saknat förmåga att på viss kort tid utföra en skriftlig framställning öfver ett förelagdt ämne, sålunda sett sin studiitid förlängas ofta en hel läsetermin och derutöfver² derföre att de i skrifprofven blifvit underkända. Ty ett *improbatur* med hänseende till ett enda scriptum vållar uppskof med hela examen och detta uppskof föranleder vanligen den studerande att för de fleste professorerne nödgas undergå *nya* tentamina. Enligt min tanke är härvid en reform af verkligt behof påkallad. *Ett* skrifprof i ett

¹ Såsom examinerator i civilrätt, tog jag, vid *betygs afgifvande*, allena i betraktande den kännedom, jag vunnit om examinandens kunskaper under *mundtligt förhör* (tentamen) eller under examineratoriska kollegier i ämnet. Skulle jag allena hafva fäst afseende på de kunskaper, som skrifprofvet utvisade, hade mitt betyg kunnat blifva mycket orättvist.

² Af trovärdig person har jag erhållit den uppgift, att *en* studerande icke mindre än *fem* gånger försökt sig i skrifprofvet, innan han lyckats blifva godkänd för undergående af den mundtliga examen.

enda ämne, för att utröna examinandens förmåga att kunna utreda en enkel juridisk fråga, synes mig vara alldeles tillfyllestgörande för ändamålet. I sådant fall borde dock ämnen väljas endast tillhörande den allmänna lagen, sålunda från civilrätten, kriminalrätten eller processrätten, såsom de allra viktigaste för juristen att känna. Genom en reform i nämnda riktning, föreställer jag mig, att mången yngling skulle på mindre tid, än för närvarande i allmänhet eger rum, hinna afsluta sin akademiska kurs.

Deremot vill jag ingalunda bestrida nyttan deraf att, i fråga om juris-kandidat-examen, då en studerande gjort mera omfattande studier i ett ämne för erhållande af ett högre betyg än approbatur, professorn förelägger honom en fråga att *hemma under viss stadgad tid* skriftligen afhandla och besvara. Man kan af en författare vänta en helt annan och bättre utredning, då han ostörd får egna sig åt sitt arbete, än då han under 5—6 timmar skall nödgas taliter qualiter i koncept uppsätta och sedan hinna renskrifva sin uppsats. För bedömandet af den grundlighet, hvarmed examinanden bedrifvit sina studier, kan i förra fallet alltid sättet, hvarpå *frågan* blifvit behandlad, lemna ledning.

III.

Åtgärder, hvarigenom studiitiden borde kunna förkortas.

Ändamålsenligare anordnande af de juridiska studierna. Kansliexamenens upphäfvande.

Vid höstterminen 1876 var det hos juridiska fakulteten i Upsala inskrifne antal studerande 142. Tio år senare eller under vårterminen 1886 hade antalet uppgått till 397 eller nära tredubblats. Af det föregående har läsaren kunnat inhemta det i sanning nedslående faktum, att *mer än halfva antalet af juris studiosi icke förr än efter fyllda 25 år beträder den praktiska banan* och att flertalet för afläggandet af den lägre juridiska examen använder 4—5 år, ofta ännu längre tid. Betänker man, att af det nu till omkring 400 uppgående antalet blifvande jurister, sålunda mer än hälften, under för handen varande förhållanden, icke kan antagas komma i praktisk verksamhet förr än *efter 25 års ålder*, således efter det några af deras bästa ungdomsår redan lupit till ända, torde det vara tid att se till, hvilka åtgärder böra vidtagas för att undanröjda orsakerna till ett så abnormt förhål-

lande, som verkar skadligt på den studerande ungdomen och genom densamma återverkar menligt på det allmänna.

Det bör naturligtvis i främsta rummet tillhöra universitetets styrande myndigheter att taga detta viktiga ärende i allvarligt öfvervägande och jag tviflar ingalunda derpå att så ock skall ske. Det skulle derföre säkerligen anses icke vara på sin plats för mig att vilja gå de sakkunniga myndigheterna i förväg med något förslag i nämnda hänseende. Jag har icke heller haft för afsigt att nu framlägga något utarbetadt sådant. Mitt syftemål med denna skrift har hufvudsakligen varit att påvisa de väsentliga olägenheter för de studerande, som vidlåda det nuvarande undervisnings- och examensväsendet, och hvilka bidraga dertill, att juris studiosi i allmänhet allt för sent komma att inträda i praktisk verksamhet. Om jag finner mig böra hemställa om några förändringar, hvilka, enligt mitt omdöme, skola verka välgörande till förkortande af studietiden för de studerande, så sker det allenast på grund af den kärlek jag städse hyst och hyser för framgången af de juridiska studierna och för det universitet, som jag under en lång följd af år haft äran tillhöra såsom lärare. Till stöd för de förändringar, hvarom jag nu går att yttra mig, tillåter jag mig att åberopa min *erfarenhet*, vunnen, dels under den långvariga utöfningen af mitt lärarekall vid Upsala universitet, dels under den tid jag beklädt domareembete. Må hvad jag här går att framlägga bemötas med öfverseende och afsigtens renhet få öfverskylda framställningens brister.

Jag har sagt och upprepar det, att *frihet* i studier är ett lifsvilkor för all sjelfständig vetenskaplig verksamhet. Men jag har tillagt, att då fråga är om att aflägga ett *prof* på sjelfständiga studier genom en anställd examen, en maximi-tid, inom hvilken profvet måste ske, likväl bör fastställas. En *begränsning i afseende på tiden* måste alltså på förut anförda skäl, enligt min åsigt, läggas uppå studiifriheten. Men *sjelfständiga* studier kan man endast förutsätta hos dem, hvilka af verkligt intresse för rättsvetenskapen såsom sådan vilja utvidga sitt vetande utöfver blott kännedomen af fäderneslandets rätt till kunskap äfven om främmande rätt, särdeles om det gamla kulturfolks rättskällor, hvarifrån grundprinciperna för en stor del af de öfriga europeiska staternas lagar hufvudsakligen äro hemtade, nämligen de romerska rättskällorna. Studium af Romersk rätt fordrar staten icke af domarena här i landet, blott af dem, hvilka vilja genom undergående af juris-kandidat-examen dokumentera vidsträcktare insigter eller mera omfattande juridisk lärdom. Men de, som af

vetenskapligt intresse vilja detta, utgöra endast, såsom här flere gånger blifvit anmärkt, ett fåtal studerande, hvarföre det ock synes mig att egentlig studiifrihet, ehuru begränsad såsom nyss sades, allena bör tillerkännas detta mindre antal af kunskapssökande ynglingar, hvilka ämna absolvera nämnde examen.

Hela den återstående mängden af juris studiosi, som icke känner håg för sjelfständig vetenskaplig verksamhet, utan blott vill förskaffa sig det mått af juridiskt vetande, som staten uppställt såsom ett nödvändigt vilkor för vinnande af inträde i dess tjänst, bör, enligt mitt förmenande, icke åtnjuta samma frihet i sina studier. Dessa studerande böra, såsom jag redan uttryckt mig, *drifvas framåt* eller, med andra ord, *tvångas att underkasta sig en viss studii-ordning*, så att de just genom denna ordning för deras studiers idkande bringas derhän att inom bestämd tid afsluta sin studiikurs. Förmå de icke detta, och kan någon giltig orsak härför icke uppgifvas, böra de lemna universitetet och försöka sig på en annan lefnadsbana.

Då jag sålunda anser att studiifrihet, under iakttagande af en begränsning i afseende på studiitiden, bör förbehållas endast dem, hos hvilka man kan förutsätta att ett verkligt vetenskapligt intresse förefinnes, och jag här ofvan (s. 8) angifvit att den högre examen eller juris-kandidat-examen bör kunna absolveras på 4 år efter det att den förberedande examen blifvit aflagd, torde det vara min skyldighet att här meddela, huru jag tänkt mig den plan för studiernas idkande, som i sådant fall borde följas.

Juridiska fakulteten i Upsala har i sin af mig ofta återopade studiiplan (se s. 26 här ofvan) upptagit de särskilda läroämnena, hvilka i en bestämd ordning borde kunna hinna studeras under 6 läseterminer eller 3 år, hvarefter 2 terminer skulle användas till repetition och förberedelse till juris-kandidat-examen. Emot den ordning, enligt hvilken läroämnena sålunda borde studeras, vill jag blott erinra, att mig synes att Romerska rätten, såsom i många afseenden framställande hufvudprinciperna för all rättsvetenskap, borde tidigare än under 4:de och 5:te läseterminerna blifva föremål för grundligt studium. Deremot torde studerandet af nationalekonomi kunna, utan skada, framflyttas till en senare tidpunkt än första läsåret, och för repetition och förberedelse till examen borde *en* läsetermin vara fullt tillräcklig. Såsom jag har föreställt mig studiiordeningen, skulle den ega följande utseende:

- 1:sta läseterminen: *juridisk encyclopædi, Svensk yttre rättshistoria, civilrätt* (familjerätten);
- 2:dra läseterminen: *civilrätt* (förmögenhetsrätten), *inre rättshistoria, kriminalrätt* (allmänna delen) och *Romersk rätt*;
- 3:dje läseterminen: *civilrätt* (konkursrätten), *kriminalrätt* (speciela delen jemte krigslagfarenhet) och *Romersk rätt*;
- 4:de läseterminen: *national-ekonomi, administrativrätt* och *financerätt*;
- 5:te » *national-ekonomi, näringsrätt, processrätt*;
- 6:te » *processrätt* (executiva processen) och *statsrätt*;
- 7:de » *kyrkorätt, folkrätt* (deribland internationel privaträtt), repetition;
- 8:de terminen: repetition och förberedelse till examen.

Enligt min åsigt borde krigslagfarenheten skiljas från professuren i statsrätt och öfverföras till professuren i kriminalrätt, dit den rätteligen hörer. Något särskildt betyg i nämnda ämne borde derföre icke gifvas.

Då de studerandes kunskapsökande bör på allt sätt uppmuntras i riktning att grundligt studera sådana ämnen, som mest öfverensstämja med hvar och ens särskilda anlag och håg, anser jag, att det borde stå de studerande, som ämna aflägga juriskandidat-examen, fritt att blott genomgå en kortare *admittiturkurs* i de kunskapsgrenar, för hvilka de deremot sakna särskildt intresse. Endast följande 6 ämnen borde anses såsom *obligatoriska*, hvori alltid skulle erfordras godkända insigter eller *approbatur*, nämligen *Svensk civilrätt, kriminalrätt, processrätt, rättshistoria, statsrätt* samt *Romersk rätt*. Alla öfriga ämnen borde deremot vara valfria, så att, om en studerande erhållit betyget *cum laude approbatur* i t. ex. nationalekonomi och financerätt, borde det tillåtas honom att passera examen med *admittitur*-betyg i t. ex. näringsrätt, folkrätt eller något annat icke obligatoriskt ämne. Om således det för närvarande erfordras 13 betygsheter eller *approbatur* för godkänd juriskandidat-examen, borde dock, enligt min åsigt, en hvar examinand ega frihet att välja de läroämnen, hvori han ville göra grundligare studier och förskaffa sig högre betygsheter till erforderligt antal, med vilkor att han ådagalade godkända eller högre vitsordade kunskaper i nämnde 6 hufvudämnen. Genom en sålunda anordnad studiifrihet synes mig, att den vetenskapliga forskningen skulle bäst befrämjas till fromma för den rättsvetenskapliga odlingen i vårt land. De studerande skulle ock derigenom vänja sig att likasom koncentrera sina studier på ett mindre antal ämnen och i dessa söka förvärfva sig så mycket mera omfattande in-

sigter. Såsom undervisningen nu är anordnad, fruktar jag, att det studeras mera på bredden än på djupet, då examinanden måste ega minst betyget *approbatur i alla studiiämnen* för en godkänd examen. Om derjemte en *maximi-tid* för examens afläggande fastställdes, hvilken det endast i undantagsfall kunde tillåtas att öfverskrida, skulle man äfven, enligt min tanke, förbygga att de studerande allt för länge förhållade tiden för avslutandet af sina studier.

Beträffande åter de studerande, hvilka endast åstunda att förvärfva sig betyg om det lagkunskapsmått, som erfordras för att vinna inträde i statens tjänst, och sålunda bereda sig att undergå hofrättsexamen, måste, enligt min åsigt, den hittills begagnade *studiefriheten* upphöra. De böra, såsom jag här ofvan yttrat, både för eget bästa och det allmännas gagn, drifvas framåt i studier genom en för dem särskild anordnad och bestämd *kursläsning under 3 år*. Denna kursläsning måste för dem blifva *obligatorisk*. De böra vara tvungna att från och med första terminen, efter aflagd präliminär-examen, till och med den sjette terminen följa den för dem af fakulteten under offentliga föreläsningar eller enskilda kollegier anordnade lärokursen. Dock bör det alltid stå den studerande fritt, som på *kortare tid än tre år* förmått att genomgå alla studiiämnen, att anmäla sig till undergående af offentlig examen.

Såsom jag har tänkt mig att studierna för hofrättsexamen skulle anordnas, i ändamål att hela examenskursen skulle kunna efter *tre år*, räknade från afläggandet af den förberedande examen, medhinnas, borde planen för den obligatoriska treårskursen blifva ungefärligen följande; under

- 1:sta läseterminen studeras: *juridisk encyclopædi, Svensk rätts-historia* och *civilrätt* (familjerätten);
- 2:dra läseterminen studeras: *civilrätt* (förmögenhetsrätten och konkursrätten) och *kriminalrätt* (allmänna delen);
- 3:dje läseterminen studeras: *kriminalrätt* (speciela delen jemte krigslagfarenhet) och *processrätt*;
- 4:de läseterminen studeras: *processrätt* och *statsrätt*;
- 5:te » » » *kyrkorätt, nationalekonomi* och *näringsrätt*;
- 6:te läseterminen studeras: *administrativrätt, financerätt* och *folk-rätt*;

I afseende på ordningen emellan de särskilda läroämnena kunde måhända någon jemkning erfordras, men på det hela torde den,

med fästadt afseende på ämnenas inbördes sammanhang, vara den rätta.

Jag utgår härvid från följande fyra grundsatser, nämligen:

- 1:o) att de studerande skola vara pligtige att under sex efter hvarandra följande läseterminer genomgå den för hvarje läsetermin af juridiska fakulteten fastställda lärokursen;
- 2:o) att fakultetens professorer för hvarje läseår skola på det sätt anordna den offentliga och, i samband med den, äfven den enskilda undervisningen, att de studerande alltid deraf kunna påräkna vägledning vid studium af alla de för den stadgade lärokursen för året till hofrättsexamen hörande läroämnen;
- 3:o) att vid slutet af hvarje läseår särskild examen anställles med dem, som under året genomgått första läseårets kurs, särskild examen med dem, som genomgått andra årskursen, samt särskild examen med dem, hvilka absolverat tredje årskursen, hvar efter betyg utfärdas för dem, hvilka i alla tre examina nöjaktigt bestått profvet, samt
- 4:o) att allt examinerande sker offentligen och mundtligen under det antal dagar, som fakulteten finner nödigt härtill bestämma, och att de hittills brukliga många skriftliga examensprofven inskränkas till ett enda sådant.

Härvid är förutsatt, att professorerne, hvar i sin stad, skola fullgöra den hvarje universitetslärare, enligt statuterna, åliggande pligten att med »privata föreläsningar eller annorledes inrättad enskild undervisning inom området af sin vetenskap tillhandagå de studerande, dock mot skälig vedergällning», hvilken senare af universitetets styrelse borde fastställas.

Genom den af mig vid sidan af de offentliga föreläsningarna förutsatta ständiga anordningen af *enskild* undervisning, vare sig att denna eger rum i form af mundtligen gjorda »öfversigtliga, jemförelsevis sammanträngda framställningar af särskilda discipliner», såsom den juridiska fakulteten i Upsala sjelf säger, eller i form af examineriska kollegier, der läraren genom frågor till de studerande genomgår ett läroämne för att utröna om de riktigt uppfattat dess väsentliga delar, har jag ingalunda afsett att i ringaste mån underkänna den stora vigt, som tillkommer de *offentliga föreläsningarna*. Såsom juridiska fakulteten rättligen anmärkt, äro dessa till för att under en mera genomförd framställning af en disciplin eller en del af en sådan införa de

studerande i vetenskapens method». ¹ Så bör det ock vara. De *offentliga* föreläsningarnes betydelse för att vägleda de studerande till ett djupare studium af vetenskapen skola derföre alltid komma att kvarstå oförminskad, äfven om *enskilda* föreläsningar fortgå jemte de offentliga, då det är universitetslärarens uppgift att genom de senare hos den studerande ungdomen väcka och underhålla det oafslätliga sträfvande efter sanningens kunskap, som just utgör karakteren af allt vetenskapligt studium. I de offentliga föreläsningarna har också alltid universitetsläraren tillfälle att framlägga resultatet af sina egna vetenskapliga forskningar och den åsigt, hvartill han genom dem kommit.

Fåfängt skall man, med exemplet af de tyska universiteten för ögonen, söka bestrida nyttan af den enskilda, af de studerande betalda, undervisningen. Att den särskildt betalas och sålunda medför en tillökning till en professors ordinarie lön, anses i Tyskland stimulera till inbördes täflan professorerne emellan och till ansträngningar, som eljest skulle uteblifva, men som der komma de studerande till godo.²

För närvarande hållas embetsexamina under början och slutet af hvarje läsetermin, således *4 gånger om året* med både 5 skrifprof och ett offentligt muntligt förhör förutom de enskilda tentamina, som de studerande för professorerne före examen kunna undergå. Om således blott *en gång om året* vid slutet af hvarje vårtermin, muntliga förhör under flere dagar skulle i stället anställas med dem, som ordentligen genomgått första, andra och tredje årets kurs, samt *ett* skrifprof föreläggas dem, som afslutat sistnämnda kurs, kan jag icke föreställa mig att examensbestyren skulle, vid sådant förhållande, för professorerne blifva vidlyftigare eller kräfva mera tid än de dagar, som för närvarande till examina och skrifprofven användas, oberäknadt den tidspillan, som genomläsningen af alla examensscripta åstadkommer.

Finner man måhända ett sådant examinerande för hvarje årskurs motbjudande, borde det kunna låta sig göra att vid andra läseårets slut examen anställdes på en gång i de läroämnena, hvilka

¹ *Plan för de juridiska studierna* s. 13.

² *Blondel: De l'enseignement du droit dans les universités allemandes* anmärker p. 12. »Le payement des cours par les étudiants est le corollaire de la double liberté d'enseigner pour le professeur et d'apprendre pour l'étudiant. Sa suppression ferait diminuer le nombre des cours et contribuerait à abaisser leur valeur; car, d'une part, le professeur se bornerait à faire chaque semaine le nombre d'heures de cours réglementaire, et, d'autre part, le succès plus ou moins grand de son enseignement ne lui important plus à un égal degré, il n'aurait, sans doute, plus le même zèle.»

tillhörde både första och andra årskurserna. Man skulle på sådant sätt inbespara *en* examen, och den första examen komme då att omfatta hvad som inginge i de tvenne första årskurserna eller hvad som hufvudsakligen tillhör den allmänna lagfarenheten och den andra examen åter ämnena för tredje årets kurs, hvilka väsentligen innehålla special lagfarenhet.

Men det finnes äfven en annan utväg att välja, ehuru jag icke, med afseende på de svenska universitetens organisation och våra traditioner, anser mig kunna förorda dess antagande. Denna utväg är att universitetsprofessorerne endast skulle, liksom det sker vid åtskilliga tyska universitet, afgifva skriftliga intyg att de studerande ordentligen bevistat vare sig de offentliga föreläsningarna eller den enskilda undervisningen i alla ämnena för de trenne årskurserna, och att det derefter öfverlemnades åt en af regeringen förordnad examenskommission i hufvudstaden att pröfva, huruvida examinandi egde de erforderliga theoretiska kunskaperna för inträde i rikets tjenst. Det torde måhända till en början möta svårigheter att kunna organisera en sådan examenskommission, men omöjligt bör det ingalunda vara att från Svea hofrätt eller justitierevisionen finna t. ex. trenne och från de administrativa embetsverken tvenne personer, som egde den för exminatorer nödiga juridiska lärdom och öfriga erforderliga egenskaper. Domare och administrativa embetsmän torde dock *i allmänhet* icke vara lämpliga att pröfva examinandernas *theoretiska* insigter. Detta göra universitetsprofessorerne, utan tvifvel, mycket bättre. De förre, såsom praktiske män, skulle med all säkerhet komma att hufvudsakligen framställa frågor af praktisk betydelse, hvilka oerfarne juris studiosi icke mäktade att besvara. En fara föreligger ock, som icke bör förbises, att nämligen hela examen inför en dylik kommission lättligen kan komma att nedsjunka till en tom formalitet utan all betydelse, såsom förhållandet blef för ett halft århundrade tillbaka, då de, som vid universiteten aflagt examen, äfven skulle inför hofrätt eller justitierevisionen undergå särskildt förhör. På de ställen i utlandet, der pröfningen är öfverlemnad åt en af regeringen förordnad examenskommission, äro meningarne mycket delade om det ändamålsenliga i en sådan anordning. Den erfarenhet, som der vunnits, synes icke lockande till efterföljd.

För universitetens professorer skulle det visserligen blifva en särdeles stor lättnad att blifva befriade från all examensskyldighet med afseende på dem, som skola undergå embetsexamina; men

skulle åter examensskyldigheten anses böra fortfarande åligga juridiska fakultetens lärare, och sålunda examina för årskurserna anställas, anser jag att dessa lärare borde för sitt besvär i detta hänseende särskildt remunereras. Detta kunde lättast ske sålunda, att de studerande vid hvarje läsetermins början, vid anmälan till afhörande af de årskurser, som under terminen skulle komma att föredragas, till juridiska fakultetens kassa inbetalade en lämplig *terminsafgift*¹ t. ex. 10 kronor, och att de sålunda under året influtne afgifterna fördelades mellan examinatorene efter slutade årsexamina. Då skolynglingar nödgas erlægga terminsafgifter i statens skolor, kan det ingalunda anses otillbörligt att studerande vid rikets universitet förpligtas fullgöra en ungefär lika stor inbetalning till den fakultet, som drager försorg om deras undervisning. Det är en känd sak, att den undervisning i allmänhet aktas ringare, som är kostnadsfri, än den, för hvilken betalning erlagges. Den menliga svagheten är nämligen sådan, att man icke sätter rätt värde på det, som fås för intet. Skall man deremot betala något, vill man ock hafva valuta för sina penningar. Jag är derföre öfvertygad, att den studerande ungdomen, om den finner att undervisningen vid universitetet icke är alldeles kostnadsfri, skall veta bättre begagna den.² Vid Stockholms högskola betalas alla föreläsningkurser för terminen, och detta är utan tvifvel en klok anordning för att föreläsningarna skola flitigare besökas af högskolans alumner. Man skall måhända häremot invända, att det vore orätt att på detta sätt vilja *fördyra* den i alla händelser nog dryga och kännbara kostnaden för ynglingar, som vid universitetet göra sina juridiska studier. Men jag svarar härtill, att om flertalet af de studerande kunde, på det sätt jag uppgifvit, under *tre* år fullborda sin studiikurs, i stället att dertill använda *fyra* till *fem* år, såsom nu i de flesta fall eger rum, så skall det, när man jmför lefnadskostnaden vid universitetet under trenne år med samma kostnad under fyra, fem år, genast visa sig att en verklig kontant besparing härigenom skall uppstå, oberäknadt den värdefulla *vinst af tid*, som icke kan i penningar uppskattas.

¹ Från en sådan afgift skulle billigtvis medellösa ynglingar fritagas.

² *Winroth*: p. a. st. s. 435, säger: »Ingenstädes hade juris studiosi så ringa utgifter för undervisningen som hos oss, och ingenstädes visade de sig mera likgiltiga derför. Der, hvarest de studerande enligt regel måste betala hvarje timme de sutto i föreläsningssalarne, fyllde de dessa städse. Och ungdomen, som dock alltid hade mindre tillgång på penningar än tid, och derefter beräknade deras värde, försummade dock mindre gerna de betalda timmarne än dem, som erhöles till skänks».

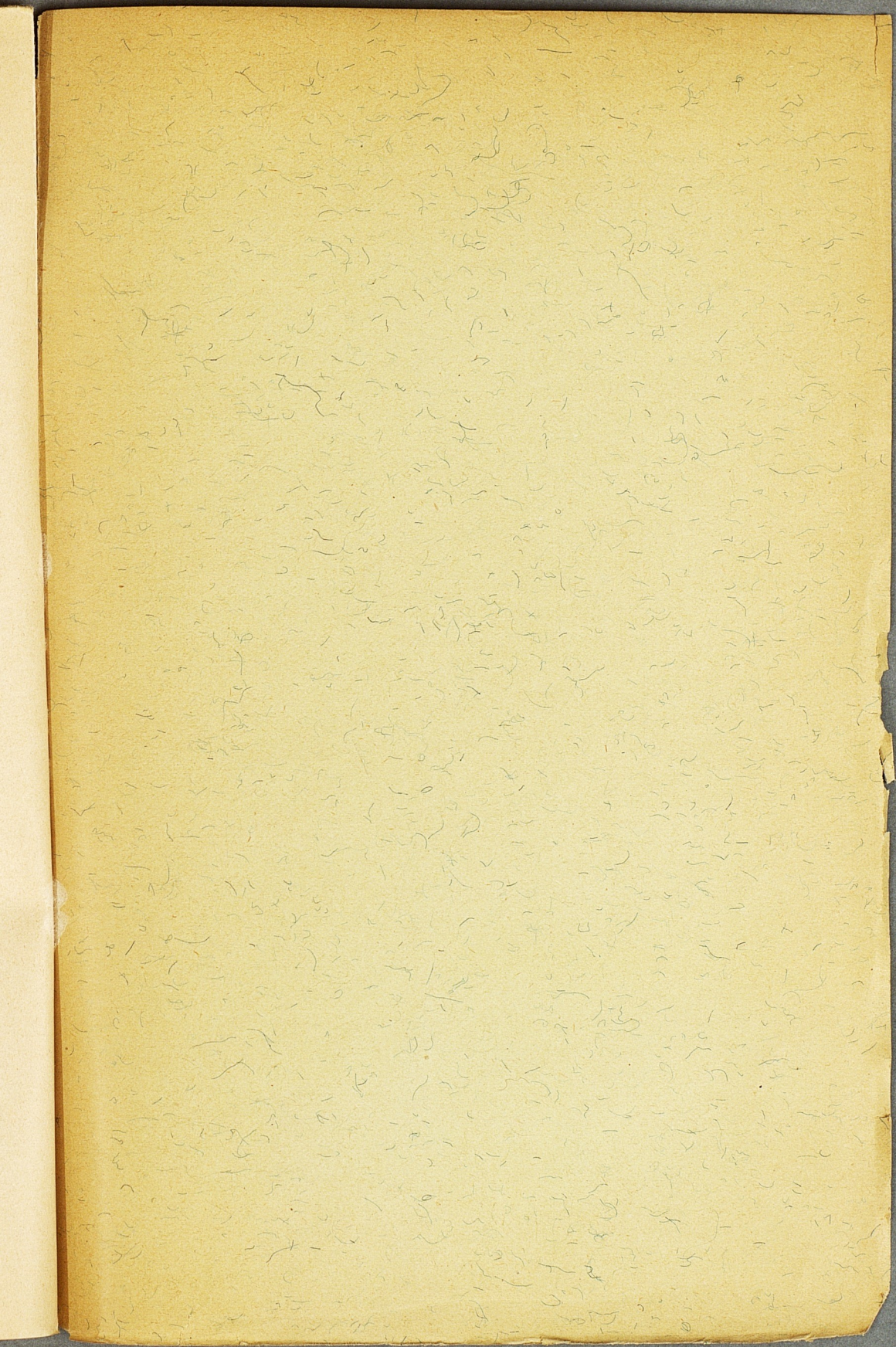
Genom de af mig här endast antydningssvis omförmälda åtgärder i afseende på studiernas anordning för afläggandet af juriskandidat-examen samt obligatoriska kurser under trenne år för hofrättsexamen, är jag öfvertygad att en högst nödig förkortning i tiden skulle vinnas för de juridiska studierna vid universitetet. Läger man härtill hvad i nästföregående stycke framhållits, såsom behöfligt med hänsyn till ändringar i föreskrifterna angående den juridiko-filosofiska examen samt præliminär-examen för hofrättsexamen, skulle en ytterligare tidbesparing uppstå. Vill man slutligen *inskränka* antalet af de *skriftliga examensprofven*, hvilka för så många studerande utgöra en klippa, hvarpå de stranda, och för hvars skull de ofta mer än en läsetermin, i anledning af återkommande förnyade tentamina, nödgas uppehålla sig vid universitetet, skall likaledes för mängden af juris studiosi en tidsvinst erhållas, som säkerligen skall bidraga för dem att i den praktiska juridikens skola mera framgångsrikt utbilda sig till skicklighet i rikets tjänst, än om de kvarhållas vid universitetet för att *öfva sig* i att skriftligen besvara några af professorerne framställda juridiska spörsmål.

Jag har i det föregående mycket obetydligt vidrört kansli-examen. Orsaken är dels att denna examen, afläggas allenast af ett jemförelsevis ringa antal juris studiosi — i medeltal knappt *tre* om året —, dels att den enligt mitt förmenande bör helt och hållet afskaffas. Afven de ynglingar, som ämna egna sin tjänst åt de administrativa embetsverken, hafva väl behof af det juridiska kunskapsmått, som vid studium för hofrättsexamen kan förvärfvas. Detta visar sig bland annat deraf, att nu mera anses ej andra lämplige att förordnas till expeditions-chefer i statsdepartementen än jurister, som antingen aflagt hofrätts- eller juriskandidat-examen. Och till byråchefstjänsterna torde ock ett afgjort företräde allt mer komma att tillerkännas dem, som undergått en fullständig juridisk kurs vid universitetet, framför dem, hvilka allena kunna åberopa sig på kansli-examen. Då nu en hvar, som vid universitetet aflagt juriskandidat- eller hofrättsexamen, har bättre utsigt till framtida befordran, alldenstund det står honom öppet att välja domarebanan eller att söka inträde i statsdepartementen eller i andra administrativa embetsverk, än om han allenast absolverat kansli-examen, är här af en följd att endast ett fåtal under sådana förhållanden nu mera egna sig åt sistnämnde examen. Vanligen är det blott rika föräldrars söner, de der vända sin håg åt denna såsom den lättaste att absolvera af alla embetsexamina

för att sedermera inom utrikesdepartementet eller såsom diplomater tjena fäderneslandet. Men äfven herrar diplomater hafva väl behof af en omfattande kännedom af sitt fosterlands lagar, författningar och rättsinstitutioner. Då det för närvarande i kansliexamen examineras i nationalekonomi, juridisk encyclopædi, folkrätt, statsrätt, administrativrätt samt blott i de hufvudsakligaste stadgandena i civilrätten med tillhörande processordning, framgår häraf, huru svagt utrustade i afseende på kunskaper om sitt eget fäderneslands rättsväsende våra diplomataspiranter måste vara, då de efter undergången sådan examen lemna universitetet. Allt hvad som närmare rör civila måls behandling vid svenska domstolar, hela kriminalrätten, brottmålsprocessen, kyrkorätten, sjörätten samt framför allt fäderneslandets rättshistoria blifva då för dem en terra incognita. De skulle, utan tvifvel, bättre kunna gagna Sveriges intressen, som de i främmande land böra främja, derest de vid universitetet förvärfvat sig ett större mått af lagkunskap, som satte dem i stånd att med full och klar insigt bedöma förhållanden enligt svensk lagstiftning, hvarom de eljest komma att sväfva i okunnighet. Det är säkerligen icke någon norsk undersåte, som söker vinna inträde i utrikesdepartementet, hvilken icke är kandidat-juris. Hvarför skola då de blifvande *svenske* diplomaterna tillåtas utgå från universitetet mindre hemmastadda i *sitt* fäderneslands rättsförfattning i alla dess grenar än deras norske kolleger äro det med afseende på Norges? Hvarför skola de svenske tjänstemännen i utrikesdepartementet i afseende på *juridiskt vetande* befinnas i vissa delar underlägsne de norske? Hvarför skall staten lemna tillträde till maktpåliggande befattningar åt personer i det tillstånd, att de på simpla frågor från främmande myndigheter om beskaffenheten af våra svenska lagar och rättsinstitutioner ofta icke mäktat att sjelfve derpå gifva ett tillfredsställande svar? Såsom det nu är anordnadt, lemna de studerande, som aflagt kansliexamen, universitetet ofta för att tjena fäderneslandet såsom diplomater vid främmande hof, utan att likväl ega erforderliga insigter i den ganska viktiga internationela privaträtten. Männe en sådan okunnighet låter försvara sig i våra tider, då anspråk på vetande hos den svenska regeringens representanter i främmande land utan tvifvel bör ställas högre än hos statens tjenare på de lägre platserna? Icke något giltigt skäl förefinnes derföre att numera låta kansli-examen kvarstå — allena för att underlätta för några ynglingar möjligheten att aflägga ett ringare kunskapsprof än andre, men ändock vinna ut-

sigt till befordran till framstående befattningar i statens tjenst. Denna examen bör ju förr dess hellre försvinna från universiteten.

Jag har här i korthet framlagt mina tankar om det stora behovet af en reform i afseende på studierna och examina vid juridiska fakulteten i Upsala. Syftemålet med reformen är att finna ett sätt, hvarigenom för de studerande kunde beredas utväg, att innan de bästa ungdomsåren för flertalet af dem lupit till ända, tidigare än nu kan ske beträda embetsmannabanan. Jag har äfven angifvit den riktning, hvori jag tror att reformen bör gå, för att ändamålet skall ernås. Det är möjligt att reformen kan genomföras på ett bättre sätt eller med lämpligare medel än jag ifrågasatt. Med tillfredsställelse skall jag äfven i sådant fall helsa den, blott den kommer till stånd och bär goda frukter för den studerande ungdomen och för fäderneslandet, hvars framtid i så väsentlig mån beror af denna.

Pris 75 öre.

www.books2ebooks.eu